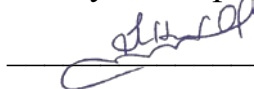

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

До захисту допустити:

Завідувач кафедри

Максим БУЛИК

«21» листопада 2025 р.

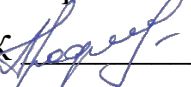
Кваліфікаційна робота
за освітнім ступенем «Магістр» на тему:
«ОСОБЛИВІ ВІДНОСИНИ» США ТА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ: ДОСВІД ТА
ПЕРСПЕКТИВИ

Кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини» Кулікова Артура Сергійовича

Науковий керівник: Трофименко Микола Валерійович, д.політ.н., професор кафедри політології та міжнародних відносин

Рецензент: Черкас Богдан Олександрович, к.політ.н., доцент кафедри міжнародного регіонаознавства ННІМВ КНУ ім. Тараса Шевченка

Кваліфікаційна робота захищена з оцінкою відмінно / 92 / А

Секретар ЕК Анастасія ТРОФИМЕНКО

«23» грудня 2025 р.

Київ – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ІСТОРИЧНІ ЗАСАДИ ФЕНОМЕНУ «ОСОБЛИВИХ ВІДНОСИН».....	9
1.1. Концепція «особливих відносин» у міжнародних студіях. Розвиток поняття, ключові підходи, його використання у зовнішньополітичному аналізі.....	9
1.2. Історичні передумови англо-американського партнерства до кінця XX століття.....	18
1.3. Роль США та Великої Британії в міжнародній системі після «холодної війни».....	22
Висновки до розділу 1.....	27
РОЗДІЛ 2. РОЗВИТОК АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКИХ ВІДНОСИН КІНЕЦЬ XX – ПОЧАТОК XXI СТОЛІТТЯ.....	30
2.1. Політична та безпекова співпраця двох держав.....	30
2.2. Економічне та торговельне партнерство між США і Великою Британією.....	36
2.3. Культурна, науково-технічна та освітня співпраця як фактор зміцнення англо-американських відносин.....	45
Висновки до розділу 2.....	55
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ АНГЛО- АМЕРИКАНСЬКОГО ПАРТНЕРСТВА.....	58
3.1. Вплив Brexit на трансформацію «особливих відносин». Зміна зовнішньополітичних пріоритетів Великої Британії, пошук нових форматів співпраці зі США.....	58
3.2. Глобальні виклики XXI століття та роль англо-американського тандему....	63
3.3. Прогноз розвитку «особливих відносин» у 2025–2035 рр.....	68
Висновки до розділу 3.....	74
ВИСНОВКИ.....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	82

ВСТУП

У другій половині XX століття, а особливо після завершення «холодної війни», Сполучені Штати Америки та Велика Британія залишалися ключовими стратегічними союзниками, чиє співробітництво визначало структуру трансатлантичної безпеки та політики. Проте в XXI столітті «особливі відносини» набувають нового змісту: міжнародна система зазнає глибоких змін, пов'язаних із зростанням геополітичної конкуренції, технологічними проривами та глобальними викликами. Це зумовлює необхідність оновленого аналізу природи, динаміки та перспектив англо - американського партнерства.

Актуальність теми полягає насамперед у тому, що США та Велика Британія залишаються центром західного світу, а їхня політична, безпекова та економічна координація безпосередньо впливає на світовий порядок. Після 1991 року вони спільно виробляли підходи до врегулювання міжнародних конфліктів, боротьби з тероризмом, розвитку глобальної економіки та зміцнення колективної безпеки. У XXI столітті співпраця охоплює не лише традиційні дипломатичні та військові формати, а й нові сфери - кібербезпеку, штучний інтелект, енергетичну стійкість і контроль технологій подвійного призначення.

Важливим чинником актуальності є й те, що сучасні глобальні виклики - російська агресія проти України, посилення ролі Китаю, стратегічне суперництво у високих технологіях, загрози міжнародному правопорядку - потребують тісної координації союзників. США та Велика Британія виступають ключовими акторами протидії ревізіоністській політиці Росії, зокрема як одні з найбільших донорів оборонної, політичної та гуманітарної допомоги Україні. Це робить дослідження їхнього партнерства важливим для оцінки європейської та глобальної безпеки.

Суттєвий вплив на характер відносин справили внутрішні зміни, зокрема вихід Великої Британії з ЄС. Brexit змінив зовнішньополітичну орієнтацію

Лондона й створив потребу в поглибленні двосторонніх зв'язків зі США як компенсаторного механізму. Одночасно США посилюють індо - тихоокеанський вектор, що ставить питання про баланс між трансатлантичною та азійською політикою Вашингтона. У цих умовах партнерство Вашингтон - Лондон потребує нового концептуального осмислення.

Особливо варто зазначити, чому англо - американське співробітництво вважають «особливим». У науковій та політичній літературі його визначають як поєднання історичної спорідненості, ідеологічної близькості, тривалого військово - політичного співробітництва та унікальної інституційної інтеграції. До «особливості» належать: обмін розвідданими в рамках «Five Eyes», спільні військові операції та місії НАТО, тісні економічні зв'язки, узгоджені підходи до демократії, верховенства права та ринкової економіки, а також скоординовані зовнішньополітичні стратегії. Це створює не просто двостороннє партнерство, а стійкий політико - безпековий комплекс без аналогів у міжнародних відносинах.

На тлі зростання глобальної нестабільності дослідження ролі та перспектив «особливих відносин» має практичне значення. Від ефективності цієї співпраці залежать стратегічні рішення на Заході, стабільність Європи, майбутнє НАТО та здатність демократичних держав протистояти сучасним викликам. Аналіз трансформації англо - американського тандему допомагає оцінити, наскільки він готовий адаптуватися до нової епохи міжнародної політики, і спрогнозувати його роль у глобальній безпеці найближчими десятиліттями.

Отже, комплексне вивчення «особливих відносин» США та Великої Британії наприкінці XX - на початку XXI століття є не лише теоретично обґрунтованим, а й практично необхідним для розуміння процесів, що формують сучасний світовий порядок.

Об'єктом магістерського дослідження є двосторонні відносини Сполучених Штатів Америки та Сполученого Королівства Великої Британії у політичній, безпековій, економічній та інституційній сферах.

Стан наукової вивченості проблеми можна умовно поділити на три основні групи: класичні історико - політичні дослідження трансатлантичного альянсу,

культурно - ідеологічні роботи та сучасні аналітичні студії, що розглядають трансформацію «особливого партнерства» у ХХІ столітті під впливом глобальних викликів.

Предметом дослідження виступають зміст, механізми функціонування та трансформація концепції «особливих відносин» США та Великої Британії в умовах сучасних глобальних викликів, включно зі змінами зовнішньополітичних стратегій, міжнародної безпекової архітектури та появою нових загроз.

Стан наукової вивченості проблеми можна умовно поділити на три основні групи: класичні історико - політичні дослідження трансатлантичного альянсу, культурно - ідеологічні роботи та сучасні аналітичні студії, що розглядають трансформацію «особливого партнерства» у ХХІ столітті під впливом глобальних викликів.

Класичні підходи акцентують увагу на політичних, дипломатичних та стратегічних аспектах альянсу. Наприклад, Джон Дамбрелл у монографії «A Special Relationship: Anglo - American Relations from the Cold War to Iraq» аналізує зміни у «особливих відносинах» під час холодної війни та військових конфліктів (В'єтнам, Перська затока, Ірак), приділяючи увагу ядерній кооперації та розвідувальній взаємодії. Збірка есеїв, відредагована Дамбреллом та Акселем Шефером «America's "Special Relationships"» розкриває історичні та внутрішньополітичні аспекти союзу, показуючи, як лояльність, критика адміністрацій та релігійні переконання впливали на специфіку «особливих відносин». Історичний контекст формування альянсу досліджували Сет Тіллман у роботі «Anglo - American Relations at the Paris Peace Conference of 1919» та Алан Добсон у дослідженні «The Origins of the Anglo - American Alliance, 1937–1941», демонструючи, як післявоєнні структури безпеки та загрози Другої світової війни стимулювали стратегічне партнерство.

Серед культурно - ідеологічних досліджень, що висвітлюють роль імперської спадщини, соціальних еліт та культурних символів, варто виділити роботи, які показують взаємовідносини під іншим кутом. Кристофер Хітченс у «Blood, Class and Empire» показує, що «особливі відносини» підтримуються

через імперську пам'ять, культурні наративи та класові взаємодії. Девід Геглунд у «The US Culture Wars and the Anglo - American Special Relationship» аналізує, як етнічні конфлікти в США та культурна спорідненість впливали на формування стратегічного партнерства. Раян Баттерфілд у роботі «The Vision of Anglo - America» висвітлює роль культурного обміну та дипломатичних каналів у формуванні післявоєнного бачення альянсу[38].

Сучасні аналітичні дослідження зосереджуються на адаптації «особливих відносин» до глобальних викликів XXI століття. Ронан О'Салліван досліджує співпрацю у сфері розвідки та проект «Five Eyes», що демонструє стратегічну сутність союзу. Стаття Закі Абд Азіза та Нурхідаю Рослі «From Allies to Partners» аналізує еволюцію відносин від союзників до прагматичних партнерів у сучасному світі. Майкл Кокс у роботі «The Empire's Back» показує, як історична імперська пам'ять взаємодіє з американською гегемонією, формуючи культурно - політичні основи «особливих відносин». Філіп Боббіт у «The Shield of Achilles» оцінює стратегічні та ідеологічні конфігурації альянсу в глобальному контексті.

Таким чином, наукові підходи до вивчення «особливих відносин» США та Великої Британії охоплюють політичний і стратегічний, культурно - ідеологічний та сучасний аналітичний рівні. Водночас існують прогалини: бракує комплексних досліджень, які поєднували б історичні, культурні та сучасні глобальні виклики, включно з контролем технологій, розвідкою та гібридними конфліктами, особливо у XXI столітті[4].

Мета магістерського дослідження полягає у визначенні сутності «особливих відносин», аналізі їхньої еволюції та оцінці ефективності сучасних стратегій взаємодії США та Великої Британії у відповідь на геополітичні зміни та глобальні виклики початку XXI століття.

Для досягнення цієї мети визначено наступні дослідницькі **завдання**:

- визначити теоретико - методологічні підходи до вивчення «особливих відносин» як феномену міжнародних відносин;

- охарактеризувати теоретичну та емпіричну бази дослідження англо - американського партнерства наприкінці XX - на початку XXI століття;
- проаналізувати історичні та політичні чинники формування «особливих відносин» після завершення «холодної війни»;
- розкрити роль США та Великої Британії у глобальній та європейській системах безпеки, зокрема у діяльності НАТО, антикризових операціях і розвідувальному співробітництві;
- визначити вплив сучасних викликів, а саме - російської агресії, зростання ролі Китаю, кіберзагроз, тероризму та технологічного суперництва на зміст і динаміку англо - американського партнерства;
- дослідити трансформацію відносин після Brexit та визначити нові формати зовнішньополітичної координації двох держав; окреслити перспективи розвитку «особливих відносин» у контексті перебудови глобального порядку та формування нової архітектури міжнародної безпеки.

Для всебічного та детального розкриття теми застосовуються такі методи:

- аналіз документів: вивчення офіційних стратегій, міжнародних договорів, урядових заяв і аналітичних звітів США, Великої Британії та міжнародних організацій;
- порівняльний аналіз: зіставлення ключових етапів розвитку «особливих відносин» і підходів зовнішньої політики двох держав у різні історичні періоди;
- контент - аналіз: дослідження матеріалів провідних ЗМІ, виступів політичних лідерів та експертних коментарів щодо сучасного стану англо - американського партнерства;
- системний підхід: оцінка «особливих відносин» як елемента ширшої трансатлантичної та глобальної політичної системи;

● метод кейс - стаді: аналіз конкретних ситуацій - спільних військових операцій, санкційних рішень, розвідувального співробітництва та дипломатичних ініціатив.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному аналізі трансформації «особливих відносин» США та Великої Британії у світлі сучасних глобальних змін і безпекових викликів. Вперше систематизовано ключові чинники, що забезпечують стійкість англо - американського партнерства, та акцентовано на впливі новітніх процесів, а саме, Brexit, зміни пріоритетів американської зовнішньої політики, зростання ролі Індो - Тихоокеанського регіону, кіберзагроз та російської агресії проти України - на сутність і перспективи цього союзу. Проаналізовано оновлені підходи США та Великої Британії до формування глобальної безпекової політики та окреслено сценарії розвитку їхнього стратегічного партнерства у XXI столітті.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що воно допомагає зрозуміти, як «особливі відносини» працюють не лише на рівні офіційних заяв, а й у реальній політичній практиці. Аналіз історичного досвіду та сучасної взаємодії двох держав показує, чому їхня співпраця залишається стійкою, незважаючи на зміни урядів, глобальні кризи чи трансформацію міжнародної системи. Це знання може бути корисним українським дипломатам та аналітикам, які працюють з американським і британським напрямками, допомагаючи прогнозувати їхні кроки та пояснювати позицію щодо України.

Результати роботи сприяють виробленню зважених рішень у сфері зовнішньої політики та комунікації з Вашингтоном і Лондоном. Розуміння того, як США і Велика Британія координують питання оборони, розвідки чи економічної політики, корисне при підготовці українських стратегічних документів, дипломатичних ініціатив або аналітичних матеріалів для державних органів.

Матеріали дослідження можуть застосовуватися у навчальному процесі: для семінарів, презентацій чи практичних занять із дисциплін, що стосуються зовнішньої політики провідних держав, трансатлантичних відносин чи

міжнародної безпеки. Частина напрацювань може стати основою кейсів, аналітичних записок або методичних матеріалів для студентів спеціальності «Міжнародні відносини».

Крім того, висновки дослідження будуть корисні експертним середовищам, громадським організаціям і журналістам, які висвітлюють політику США та Великої Британії. Вони допомагають простими словами пояснити, як і чому дві держави діють спільно, що їх об'єднує та чого Україні варто очікувати від їхнього партнерства в найближчі роки.

Апробація результатів магістерського дослідження здійснювалася через участь у науково - практичних заходах та підготовку публікацій, які відображали основні положення та висновки роботи.

У межах апробації були підготовлені тези на тему: «Особливі відносини США та Великої Британії: досвід та перспективи». У цих тезах висвітлювалася історія формування поняття «особливих відносин» від Другої світової війни та підписання Атлантичної хартії до сучасних проявів трансатлантичного партнерства у XXI столітті. Було показано, як стратегічна співпраця у військовій, політичній, розвідувальній та економічній сферах дозволила обом країнам підтримувати глобальну стабільність та адаптуватися до нових викликів, таких як боротьба з тероризмом, кібербезпека та протидія дезінформації.

Іншим напрямом апробації стала підготовка тез «Еволюція стратегічних партнерств США та Великої Британії у контексті холодної війни». Це дослідження дозволило застосувати історико - аналітичний підхід, показавши, як післявоєнні міжнародні виклики та зростаюча загроза з боку Радянського Союзу стимулювали тісну співпрацю у військовій, економічній та політичній сферах. Зокрема, висвітлено роль Плану Маршалла, створення НАТО, участь у Корейській війні та формування стратегічних угод, таких як обмін розвідувальною інформацією в рамках «Five Eyes», а також доступ Великої Британії до американських ядерних технологій[82].

В обох випадках апробація підтвердила практичну значущість результатів дослідження: матеріали, представлені на конференціях та у публікаціях,

отримали позитивні відгуки наукової спільноти і засвідчили можливість використання висновків у підготовці навчальних та аналітичних матеріалів щодо трансатлантичних відносин. Під час обговорень особливо цінувався комплексний підхід, який поєднує історичний аналіз, стратегічні аспекти партнерства та сучасні виклики, включно з військовими операціями, кібербезпекою та глобальною політикою.

Таким чином, апробація результатів магістерського дослідження засвідчила їхню наукову та практичну цінність, підтвердила правильність методології та обґрунтованість висновків щодо еволюції та перспектив розвитку «особливих відносин» США та Великої Британії. Отримані матеріали можуть бути використані у наукових дослідженнях, освітньому процесі та підготовці аналітичних документів у сфері міжнародних відносин.

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота має чітку логіку побудови та складається з трьох змістовних розділів, що послідовно розкривають теоретичні, історичні та сучасні аспекти феномену «особливих відносин» між США та Великою Британією. Крім основних розділів, робота містить вступ, висновки до кожного розділу, загальні висновки та список використаних джерел.

Список використаних джерел містить повний перелік матеріалів, на які спирається дослідження, складає 132 джерела.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ІСТОРИЧНІ ЗАСАДИ ФЕНОМЕНУ «ОСОБЛИВИХ ВІДНОСИН»

1.1. Концепція «особливих відносин» у міжнародних студіях.

Поняття «особливих відносин» (special relationship) є однією з ключових категорій міжнародних студій, що дозволяє описати надзвичайно тісні, стратегічно значущі взаємини між державами. У класичному випадку йдеться саме про співпрацю США та Великої Британії - матрицю, яка демонструє, як два політичні актори можуть будувати довготривале партнерство, яке поєднує військову безпеку, розвідку, економіку й культурні цінності. Цей феномен цікавить дослідників, оскільки він не просто формальний: він глибоко вкорінений у історії, ідентичностях та інституціях[9].

Історія самого терміну сягає середини XX століття. Вперше «special relationship» був офіційно вжитий Вінстоном Черчиллем у його промові у Фултоні 5 березня 1946 року. Саме там Черчилль закликав до створення винятково тісного союзу між Великою Британією та США, посиляючись на спільну історію, мову й демократичні цінності. Вислів «залізна завіса», який прозвучав у тій самій промові, показав, що Черчилль вбачав не просто дипломатичне партнерство, а фундамент для протистояння новим загрозам, і ця риторика стала основою трансформації партнерства в концепцію. Хоча елементи тісної співпраці існували й раніше, саме ця промова надала відносинам символічного й стратегічного сенсу[84].

Згодом зміст «особливих відносин» розвинувся й набув багатогранності. Післявоєнний контекст та холодна війна підштовхнули Великобританію й США до більш тісної координації - не лише на словах, а також через угоди про спільні операції, технології й обмін інформацією. Виникли формальні інститути, які

робили співпрацю регулярною й передбачуваною. З іншого боку, історичні та культурні зв'язки між двома країнами стали частиною політичної логіки: це вже не лише військовий союз, а «особлива осьова лінія» єдності.

У наукових підходах до «особливих відносин» можна виокремити кілька важливих парадигм. Першим з яких, можна визначити конструктивістський підхід, який підкреслює роль спільної ідентичності, символів, наративів. За цією логікою, англomовна демократична традиція, правова система та політична культура Великої Британії й США формують основу довіри - і ця довіра є не просто раціональним вибором, а проявом глибокої ідентичної спорідненості. Другим виступає реалістичний, що підхід бачить «особливість» як стратегічний інструмент: обидві сторони отримують вигоду, підтримуючи координацію в безпековій сфері, контролі озброєнь, розвідці. Особливо це помітно у періоди загроз, коли партнерство стає живим механізмом балансування. Наступним є, ліберально - інституціональний підхід, він у свою чергу робить акцент на важливості інституцій: угоди, консультації, механізми координації - все це створює міцні рамки, які підтримують зв'язок навіть під час конфліктів або змін урядів[9].

У дослідженні концепції «особливих відносин» важливе місце посідають роботи тих науковців, які заклали фундамент сучасного розуміння англо - американського партнерства. Саме вони сформували різні інтерпретації цього феномена - від історичного та дипломатичного підходів до конструктивістських і стратегічних. Їхні праці не лише описують розвиток відносин США та Великої Британії, а й пояснюють механізми, завдяки яким ці відносини зберігають стійкість упродовж десятиліть.

Одним із ключових дослідників є Джон Дамбрелл, який запропонував комплексне бачення «особливих відносин» як динамічного явища, що змінюється залежно від історичного періоду та зовнішньополітичних викликів. У своїй фундаментальній монографії «A Special Relationship: Anglo - American Relations from the Cold War to Iraq» дослідник показує, що партнерство США і Великої Британії не можна зводити лише до культурної спорідненості чи

романтизованої риторики. Нвуковець наголошує, що основою «особливості» є політичний вибір, інституційна взаємодія та стратегічні інтереси, які дедалі більше підсилювалися від часів холодної війни до спільних операцій у новому тисячолітті[25].

Важливе місце у формуванні критичного погляду на концепцію належить Девід Рейнольдс, який піддав її скептичному переосмисленню. Дослідник наголошує, що «особливі відносини» надто часто використовувались як дипломатичний міф, який допомагав Лондону підкреслювати свою вагу у світовій політиці. Аналізуючи різні історичні етапи, Рейнольдс доводить, що інтенсивність партнерства постійно змінювалася: від періодів максимальної солідарності, як після Другої світової, так і до епізодів помітного охолодження. Його праці демонструють, що концепція не є сталою, а має виразну контекстуальну природу[67].

Історичний підхід також розвивали Роджер Луїс та Хердлі Булл, редактори однієї з найвпливовіших збірок «The Special Relationship: Anglo - American Relations since 1945». Ця праця стала класичною, оскільки вперше системно описала різні виміри трансатлантичного партнерства: дипломатичний, військовий, економічний та розвідувальний. Автори роботи підкреслюють, що «особливість» не є одномірною; навпаки, вона складається з кількох рівнів взаємодії, які часом розвиваються незалежно один від одного. Такий підхід дозволив закласти основу для сучасних багатовимірних інтерпретацій цієї категорії[50].

Сучасні політологи Стів Марш та Алан Добсон продовжили досліджувати цю лінію, запропонувавши інституціональний підхід до «особливих відносин». У своїх роботах вони показують, що стійкість партнерства забезпечують насамперед формальні механізми співпраці: регулярні консультації, спільні комітети, розвідувальні угоди, координація у межах НАТО. Науковці доводять, що саме інституційна «архітектура» робить взаємини між США та Великою Британією менш залежними від персональних симпатій лідерів та більш стійкими до політичних потрясінь[24].

Стратегічно - милітарний вимір «особливих відносин» детально розкриває Лоренс Фрідман, один із провідних фахівців з питань безпеки та військової стратегії. У своїх роботах, зокрема аналітичних есе для Foreign Affairs, він розглядає партнерство США і Великої Британії через призму ядерного стримування, військових операцій та спільного вироблення стратегічних доктрин. Фрідман наголошує, що особливість відносин проявляється не лише у політичній риториці, а у реальних практиках: узгодженні ядерної політики, інтеграції військових структур, спільних місіях у Кореї, на Близькому Сході та в Іраку[121].

Окрему увагу інституційному та політичному аспектам співпраці приділяють Пітер Хеннесі та Джеймс Лінкс, які досліджують роль британського прем'єр - міністра та структуру виконавчої влади, що забезпечує підтримку трансатлантичного партнерства. Їхні праці акцентують на тому, що тісні особисті контакти між політичними елітами, а також історично сформовані механізми прийняття рішень у сфері ядерної політики дозволили створити рівень довіри, який є унікальним у світовій політиці.

Значний внесок у вивчення довготривалої дипломатичної історії партнерства між США та Великою Британією зробили також Кейт Бурк та Роберт М. Гетвей. Вони аналізують взаємодію між зовнішньополітичними інститутами, вплив ідейних течій у дипломатії та історичну еволюцію інтересів обох держав. Їхні дослідження допомагають зрозуміти, як історичні фактори, що формувалися десятиліттями, стали підґрунтям для сучасних політичних рішень і стратегічних доктрин[40].

У свою чергу, Індерджит Пармар розглядає політичну економію «особливих відносин», наголошуючи, що партнерство між США і Великою Британією не можна повністю зрозуміти без аналізу економічних інтересів, впливу оборонної промисловості та лобістських груп. Його роботи демонструють, що співпраця у сфері безпеки тісно пов'язана з економічною взаємозалежністю, а економічні вигоди - важливий фактор, який забезпечує довгострокову стійкість альянсу[62].

У найновіший період значний внесок у дослідження сучасних проявів «особливих відносин» роблять аналітичні центри, зокрема RUSI, Brookings та Congressional Research Service. Їхні доповіді присвячені проектам AUKUS, координації військової допомоги Україні, кібербезпеці, технологічному партнерству та реалізації Atlantic Declaration. На відміну від академічних монографій, ці дослідження оперативно аналізують практичні аспекти співпраці, дозволяючи простежити, як теоретичні ідеї реалізуються у поточній зовнішній політиці США та Великої Британії[7].

Таким чином, сукупність наукових підходів: від історичного та дипломатичного до стратегічного і конструктивістського - це дозволяє сформулювати глибоке й багатовимірне розуміння «особливих відносин». Дослідники підкреслюють, що цей феномен не можна розглядати одновимірно: він ґрунтується на унікальному поєднанні історичних зв'язків, стратегічних інтересів, інституційної взаємодії та спільних глобальних викликів. Інтеграція поглядів цих авторів у загальний аналіз допомагає усвідомити, чому відносини між США та Великою Британією залишаються одними з найстійкіших і найвпливовіших у сучасній міжнародній політиці.

Історичний розвиток «особливих відносин» становить низку важливих етапів. Після Другої світової війни країни координували свою політику в рамках створення НАТО, валютних систем та глобальних альянсів. У 1940 - 50 - х році підписано угоди про спільну розвідку, включно з угодою UKUSA 1946 року, яка пізніше стала ядром системи «П'ять очей». У 1958 році США й Велика Британія уклали угоду про взаємну оборонну підтримку, яка дала Лондону доступ до американських ядерних технологій. Протягом десятиліть вони брали участь у спільних військових операціях: у Кореї, на Близькому Сході, в Іраку та інших регіонах. Незважаючи на періодичні кризи, наприклад, Суецьку кризу 1956 року, партнерство витримало напруження й зберіглося завдяки інституційній міцності та стратегічній цінності[16].

У XXI столітті «особливі відносини» не залишилися в минулому, вони адаптувалися до нових викликів і трансформувалися під впливом технологій,

геополітики та глобальної нестабільності. Один із найхарактерніших сучасних прикладів - це AUKUS, створений 2021 року альянс між США, Британією та Австралією. Через AUKUS дві країни передають Австралії технології атомних підводних човнів, спільно розвивають підводні системи, гіперзвукові озброєння й кібер - технології. Така кооперація можлива лише за умови винятково високого рівня довіри - технологій, які передаються, недостатньо просто для бізнес - партнерства, це стратегічна передача[129].

Інший приклад - це підтримка України під час повномасштабного російського вторгнення (з 2022—до сьогодні). США та Велика Британія координують значну частину військової, розвідувальної та тренувальної підтримки: британці постачають важке озброєння, ракети, танки, американці доповнюють це своїми системами, забезпечують логістику та дані розвідки. Спільні рішення та синхронізація демонструють, що «особливі відносини» залишаються не декларативними, а реальними - саме вони дають можливість швидко реагувати на геополітичні кризи.

Крім цього, економічне та технологічне партнерство США та Великої Британії набирає нових обертів після Brexit. У 2023 році було підписано The Atlantic Declaration, яка стала рамковим документом для економічної співпраці: сторони об'єднують зусилля у розвитку штучного інтелекту, квантових технологій, контролю експорту, кібербезпеки та стратегічних мінералів. Це не просто угода про торгівлю - це політична рамка, яка формалізує новий рівень стратегічної взаємозалежності[7].

У сфері кібербезпеки та розвідки США та Британія також продовжують поглиблювати свою співпрацю. Альянс «П'ять очей» залишається центральним елементом: країни обмінюються даними розвідки щодо кіберзагроз, координують дії проти хакерських угруповань, впроваджують спільні санкції. Наприклад, були зафіксовані спільні операції проти російських кібергруп Sandworm та Fancy Bear, а також проти деяких китайських АРТ - угруповань. Це доводить: «особливі відносини» в кіберсфері не просто риторика - це активна стратегічна співпраця.

Ще один важливий вимір - це співробітництво у межах НАТО. Після 2022 року США та Велика Британія відіграють центральну роль у посиленій модернізації Альянсу. Вони координують підготовку сил швидкого реагування, беруть участь у масштабних навчаннях (наприклад, Steadfast Defender чи Defender Europe), а також підтримують розширення блоку, включно з інтеграцією нових членів. Така координація засвідчує: британсько - американська вісь залишається стратегічним ядром європейської безпеки.

Аналізуючи сучасну роль «особливих відносин», дослідники підкреслюють, що цей концепт залишається надзвичайно релевантним. Він дає змогу пояснити, чому США та Велика Британія діють у подібному руслі навіть тоді, коли на карту поставлено великі ризики: надмірна залежність, технологічна вразливість, репутаційні витрати. «Особливість» їхнього партнерства - це не просто символ прагнення бути «ближчими союзниками», але й функціональний формат співпраці, який витримує випробування часом і кризами.

З точки зору міжнародних студій, концепція «особливих відносин» - це потужний аналітичний інструмент. Вона допомагає моделювати сценарії зовнішньої політики, прогнозувати поведінку країн у кризах і оцінювати міцність стратегічних альянсів. Завдяки поєднанню конструктивістської, реалістичної та інституціональної перспективи цей підхід надає глибоке розуміння того, як держави формують довготривалі партнерства, чому вони зберігають стабільність і чим загрожують зовнішньополітичні турбуленції.

Водночас «особливі відносини» не позбавлені потенційних ризиків і суперечностей. Історія показує, що періодично виникають моменти напруги саме через різні стратегії, торговельні конфлікти, конкуренцію технологій. Але саме інституційні механізми, а також глибоке взаємне розуміння дозволяють обома країнам долати ці виклики, не руйнуючи основу партнерства[20].

Отже, концепція «особливих відносин» між США та Великою Британією - це не лише історичний артефакт, а життєздатна й динамічна форма союзництва. Вона адаптується до нових геополітичних реалій, технологічних викликів і глобальних загроз, залишаючись одним із стовпів світової безпеки та

стратегічної стабільності. У міжнародних студіях вона продовжує відігравати роль фундаментального поняття, через яке аналізують, пояснюють і прогнозують глибокі, довготривалі партнерства, які виходять за рамки простого альянсу.

1.2. Історичні передумови англо - американського партнерства до кінця XX століття

Історичне становлення англо - американського партнерства - це складний процес, який охоплює кілька століть і демонструє трансформацію від колоніального конфлікту до одного з найстійкіших союзів у сучасній міжнародній політиці. До кінця XX століття цей союз пройшов через низку етапів: поступове пом'якшення суперечностей після американської революції, спроби віднайти спільні інтереси у XIX столітті, створення стратегічного партнерства у двох світових війнах та інституціоналізацію співпраці під час Холодної війни. Саме ці історичні шари створили міцне підґрунтя для того, що згодом отримало назву «особливих відносин».

Початкові передумови для партнерства закладалися ще у ранній колоніальний період. Хоча США постали в результаті антагонізму до британського панування, саме британська політична та культурна спадщина сформувала основу американської державності. Англійська мова, система загального права, протестантські етичні норми, елементи парламентської традиції - усе це у комплексі створювало відчуття спорідненості, яке пережило навіть військовий конфлікт 1775–1783 років. Уже в першій половині XIX століття з'явилися ознаки поступового пом'якшення взаємин, хоча окремі інциденти як, наприклад, суперечки навколо кордону між США та Канадою або інцидент із кораблем Trent під час Громадянської війни в США, час від часу нагадували про недовіру[25].

Помітне зближення почалося лише наприкінці XIX століття. На той час Велика Британія відчувала зростання конкуренції з боку Німеччини, а США поступово виходили на роль глобальної сили. Символічною точкою перелому

стало врегулювання венесуельської прикордонної кризи 1895 року. Хоча США застосували різку риторику, а Велика Британія юридично не погоджувалася з американською позицією, Лондон прийняв рішення уникнути ескалації. Це стало першим випадком, коли британський уряд надав пріоритет не колоніальним амбіціям, а довгостроковому стратегічному партнерству зі Сполученими Штатами. Саме тоді почало формуватися розуміння, що обидві держави можуть виграти значно більше, діючи разом, ніж конкуруючи.

Зміцненню відносин сприяло й стрімке економічне переплетення. Британські інвестиції у США наприкінці XIX - на початку XX століття становили десятки мільйонів фунтів, а американські компанії, своєю чергою, ставали дедалі важливішими для британського ринку. Торговельні зв'язки розросталися настільки швидко, що до Першої світової війни США стали головним постачальником продовольства, сировини та промислових товарів для Британії. Економічна взаємозалежність стала ключовим фактором довіри, який згодом допоміг перетворити партнерство на стратегічне.

Після початку Першої світової війни співпраця між США та Великою Британією отримала новий вимір. Хоча США залишалися нейтральними до 1917 року, американські банки фактично кредитували британські військові зусилля, а американські компанії забезпечували союзників продовольством і зброєю. Коли президент Вудро Вілсон оголосив про вступ США у війну, це стало визначальним моментом для формування довгострокової політичної єдності. У Паризькій мирній конференції 1919 року Вілсон і британський прем'єр Девід Ллойд Джордж підтримували один одного в ключових питаннях організації післявоєнного порядку, хоча й мали окремі суперечності щодо самовизначення народів. Саме їхня співпраця сприяла створенню Ліги Націй та просуванню ідеї колективної безпеки.

Міжвоєнний період не був позбавлений труднощів, проте інтелектуальна й економічна взаємодія між двома країнами посилювалася. Показовим є співробітництво між британським економістом Джоном Мейнардом Кейнсом і американськими фінансистами щодо боргових питань і пошуку виходу з

економічної кризи. Це був етап, коли країни здобували досвід спільного аналізу світових проблем - досвід, який став у пригоді під час нової глобальної катастрофи[62].

Друга світова війна стала центральним моментом формування англо - американського стратегічного партнерства. Особисті стосунки між президентом Франкліном Рузвельтом і прем'єром Вінстоном Черчиллем мали колосальний вплив на союз. Їхні регулярні зустрічі, листування та консультації заклали безпрецедентний рівень довіри. Одним із найважливіших рішень стало ухвалення Атлантичної хартії 1941 року, яка визначила принципи майбутнього світового порядку, тобто, свободу торгівлі, право народів на самовизначення, відмову від територіальних захоплень, колективну безпеку. Цей документ багато хто вважає ідейною основою співпраці після 1945 року.

Не менш важливим елементом стала програма ленд - лізу - масштабна передача США зброї, техніки, продовольства та стратегічних матеріалів. Американська допомога дозволила Великій Британії вистояти після падіння Франції та під час німецьких бомбардувань. Черчилль визнавав, що без ленд - лізу країна навряд чи змогла б утримувати оборону. Це не лише перемогло недовіру між двома країнами, а й створило відчуття спільної долі, яке стало основою «особливих відносин» у післявоєнний час.

Після 1945 року англо - американське партнерство набуло інституціональної форми. Холодна війна об'єднала США та Велику Британію у протидії радянському впливу. У 1946 році було укладено угоду UKUSA про розвідспівпрацю це документ, який став фундаментом альянсу «П'ять очей». Рівень обміну розвідувальною інформацією між країнами був настільки високим, що багато дослідників називають це партнерство «найглибшим інтелектуальним союзом в історії міжнародних відносин»[62].

Не менш важливою була співпраця у створенні НАТО в 1949 році, де Велика Британія підтримала американську концепцію колективної оборони. Уже в 1950 - х роках країни спільно формували доктрину ядерного стримування. Хоча Сполучені Штати не одразу погодилися ділитися ядерною інформацією, під час

прем'єрства Гарольда Макміллана в 1958 році було підписано Угоду про взаємну оборону «Mutual Defence Agreement», яка дозволила Британії отримувати американські ядерні технології. Це був унікальний випадок, адже США не надавали такий доступ жодному іншому партнеру[131].

Водночас союз переживав і серйозні кризи. Найвідомішою серед них стала Суецька криза 1956 року, коли США змусили Британію припинити військову операцію проти Єгипту. Президент Дуайт Ейзенхауер наполягав на деескалації, вважаючи британсько - французькі дії загрозою міжнародній стабільності. Цей епізод продемонстрував асиметрію сил у союзницьких відносинах та змусив Лондон переглянути свою зовнішню політику. Проте після короткого періоду напруження країни повернулися до тісної співпраці, визнавши, що в умовах Холодної війни їхні інтереси залишаються спільними.

1960–1970 - ті роки ознаменувалися стабільністю та поглибленням співробітництва у сфері безпеки. У цей час Велика Британія ухвалила рішення скоротити свої збройні сили «на схід від Суєца», фактично передаючи США провідну роль у глобальній безпеці. Натомість обидві країни сконцентрувалися на європейському театрі, де питання стосувалися ядерного стримування, модернізації НАТО та взаємодії у відповідь на кризи у Берліні та Чехословаччині.

Кінець ХХ століття став одним із найбільш інтенсивних етапів у розвитку партнерства. Період 1980 - х років зазвичай асоціюється з «особливо теплими» стосунками між президентом Рональдом Рейганом і прем'єр - міністеркою Маргарет Тетчер. Обидва лідери поділяли спільне бачення необхідності протидії СРСР, реформування економіки на основі неоліберальних підходів та зміцнення західної єдності. Тетчер була однією з найпослідовніших союзниць США в питанні розміщення американських ракет середньої дальності у Європі. Саме її підтримка допомогла Рейгану реалізувати більш жорстку стратегію щодо СРСР, що у довгостроковій перспективі сприяло завершенню Холодної війни.

До кінця 1980 - х років англо - американські відносини стали настільки глибокими, що під час переговорів Михайла Горбачова з Рейганом і Джорджем

Бушем - старшим Британія фактично виконувала роль політичного «мосту». Тетчер активно консультувалася з американськими лідерами і неодноразово наголошувала, що довіряє Горбачову як реформатору, але вважає необхідною тверду й послідовну позицію Заходу[41].

Останнім важливим етапом до завершення XX століття стала війна в Перській затоці 1991 року. Велика Британія, уже під керівництвом Джона Мейджора, стала другим за масштабом військовим партнером США у коаліції, що звільняла Кувейт. Це підтвердило, що попри структурні зміни в міжнародній системі після падіння Берлінського муру, союз залишається життєво важливим і практично орієнтованим. Британські війська брали активну участь у сухопутних операціях, а дипломатична взаємодія між Мейджором і Бушем - старшим засвідчила, що партнерство здатне адаптуватися до нових викликів.

Таким чином, до кінця XX століття історичні передумови англо - американського партнерства сформували багаторівневу конструкцію взаємної довіри, яка базувалася на культурній спорідненості, спільних цінностях, економічній взаємозалежності, військових союзах і тісній взаємодії лідерів у ключові моменти світової історії. Від XIX століття із його дипломатичними суперечками до об'єднаної коаліції під час Холодної війни та конфлікту в Перській затоці - усе це заклало фундамент для появи «особливих відносин», які продовжують функціонувати вже у XXI столітті.

1.3. Роль США та Великої Британії в міжнародній системі після «холодної війни»

Завершення «холодної війни» не лише змінило геополітичну карту світу, а й поставило перед провідними західними державами питання про те, якою має бути архітектура міжнародної безпеки в нову епоху. США та Велика Британія увійшли в цей період як два найближчі союзники, чиї зовнішньополітичні курси часто збігалися ще з часів Другої світової війни. Проте після 1989 року їхня роль у міжнародній системі набула нових рис: масштаби американської потуги зросли

до безпрецедентного рівня, тоді як Британія зберегла унікальну здатність впливати на США через політичну довіру, спеціальні канали безпеки та спільну участь у кризових операціях. Саме тому англо - американське партнерство стало важливим елементом формування постбіполярного світового порядку[17].

Переломним моментом для майбутнього співробітництва стала зустріч Джорджа Буша - старшого та Маргарет Тетчер на Мальті у 1989 році, де вони обговорювали нову поведінку СРСР під керівництвом Горбачова та можливі сценарії завершення протистояння. Позиції двох лідерів були надзвичайно близькими: Тетчер наголошувала, що «з Горбачовим можна мати справу», а Буш схилився до політики обережної підтримки реформ. У цей момент США та Велика Британія вже виступали як два «режисери» нового світового порядку - і це партнерство лише зміцнилося після падіння Берлінського муру.

Одним із ключових питань перехідного періоду було об'єднання Німеччини та майбутнє НАТО. У 1990 році відбулася серія консультацій між Вашингтоном і Лондоном, включно зі спільними переговорними позиціями на зустрічах Буша та Тетчер у Вашингтоні й Лондоні. Прем'єрка побоювалася надмірного посилення Німеччини, але визнавала, що без підтримки США процес об'єднання буде неконтрольованим. США ж прагнули інтегрувати об'єднану Німеччину в НАТО, щоб забезпечити стабільність у Європі. Зрештою позиції обох держав збіглися: Німеччина об'єдналася й залишилася членом Альянсу, що стало важливим кроком до формування післявоєнної системи безпеки[25].

Нова конфігурація сили стала особливо очевидною після розпаду СРСР. США вийшли з цього процесу єдиною супердержавою, тоді як Велика Британія, хоча й не мала глобальної потуги, зберегла вплив завдяки ролі у НАТО, ядерному статусу та особливим відносинам зі США. Лондон почав розглядати себе як «посередника» між Європою та Вашингтоном, підтримуючи політику США, але одночасно намагаючись забезпечити адаптацію Європи до нової реальності. Цю позицію добре видно у рішеннях Лондона підтримати розширення НАТО, яке розглядалося спочатку скептично в деяких європейських столицях. Британська

дипломатія у 1990 - х працювала в тісній координації з Вашингтоном, просуваючи прийняття Польщі, Чехії та Угорщини до Альянсу[70].

Першою серйозною кризою, де англо - американський тандем проявив себе як ключовий центр сили, стала війна в Перській затоці 1990–1991 років. Після вторгнення Іраку в Кувейт прем'єр - міністр Джон Мейджор та президент Джордж Буш - старший проводили постійні консультації. Мейджор був одним із перших лідерів, хто публічно підтримав американську ідею формування широкої міжнародної коаліції. Під час спільної пресконференції в листопаді 1990 року Буш наголосив, що «Велика Британія залишається незмінним союзником», підкреслюючи символічну вагу відносин. Британські війська взяли активну участь в операції «Буря в пустелі», а Лондон став одним із найбільших європейських учасників коаліції. Цей епізод продемонстрував: у новому міжнародному порядку саме взаємодія США та Великої Британії формувала стратегію дій Заходу у кризових регіонах.

Після війни в Перській затоці почалося обговорення реформування НАТО. У Лондонській декларації 1990 року США та Британія фактично задали напрям еволюції Альянсу, а саме, перехід від оборони до колективної безпеки, діалогу з країнами Східної Європи, миротворчих операцій. Саме ця реформа зробила можливими операції НАТО на Балканах у середині 1990 - х. І тут знову проявилася координація політики двох держав[121].

Криза в Боснії 1992–1995 років стала випробуванням для всієї системи міжнародних відносин після «холодної війни». Спочатку Велика Британія та Франція наполягали на миротворчому підході ООН без активного застосування сили, тоді як США схилилися до більш рішучих дій проти сербських формувань. Проте після масових злочинів у Сребрениці та різкої ескалації насилля позиції Вашингтона і Лондона зблизилися. Зустріч Білла Клінтона та Джона Мейджора у 1995 році стала поворотною: лідери домовилися про підтримку масштабних повітряних ударів НАТО, які врешті - решт змусили сторони сісти за стіл переговорів у Дейтоні. Хоча операція базувалася на рішенні Альянсу, саме англо

- американська координація забезпечила її політичне схвалення й військове проведення[115].

Новий етап партнерства розпочався із приходом до влади Тоні Блера у 1997 році. Його зовнішньополітична доктрина «нового інтервенціонізму» майже повністю збігалася з лінією адміністрації Клінтона: моральна відповідальність Заходу, право і навіть обов'язок втручатися для запобігання масовим порушенням прав людини. Це особливо проявилось під час Косовської кризи 1999 року. Блер був одним із найактивніших прихильників застосування сили проти режиму Мілошевича ще тоді, коли США вагалися. Його промова в Чикаго у квітні 1999 року стала ідеологічною основою доктрини гуманітарних інтервенцій. Після низки зустрічей і консультацій із Клінтоном обидві країни очолили операцію НАТО «Союзницька сила». Американські й британські літаки виконували більшість ударних місій, а політична координація забезпечила солідарність Альянсу, попри суперечки всередині Європи.

На рубежі 1990-х років США і Велика Британія вже активно взаємодіяли у питаннях контролю над озброєннями та нерозповсюдження ядерної зброї. Обидві держави підтримували положення Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons, виступали за підтримку санкцій проти держав, які загрожують міжнародній безпеці. Особливо тісною була співпраця щодо Іраку після 1991 року: британські та американські військово-повітряні сили здійснювали патрулювання безпольотних зон над країною, щоб запобігти порушенню режиму санкцій та знищення цивільного населення. Цей період заклав довіру і практичну модель співпраці між Лондоном та Вашингтоном у питаннях безпеки регіону[70].

Поворотним моментом став 11 вересня 2001 року - теракти у США, які шокували світ і змусили країни Заходу переосмислити підходи до глобальної безпеки. У відповідь на події Великобританія ідентично підтримала США: її прем'єр-міністр тоді висловив солідарність і підтримку. Зокрема, британський лідер був серед перших світових політиків, які прибули до Вашингтона; його

візит до Конгресу США символізував єдність західних демократій перед новою загрозою.

У кінці 2001 року Велика Британія направила один із найбільших контингентів військових до операції в Афганістані, що розпочалася після 9/11. Це стало практичним виявом політичної волі Лондона підтримати США у «війні з тероризмом» і підтвердити, що союзництво має не лише декларативний, а й реальний характер. 2003 року об'єднавчою, хоч і надзвичайно суперечливою в історичній перспективі, подією стало вторгнення США та Великобританії до Іраку. Незважаючи на критику з боку частини міжнародної спільноти, відсутність резолюції ООН та серйозні політичні ризики, Лондон залишився головним союзником Вашингтона. Британський уряд аргументував свою участь необхідністю запобігти поширенню зброї масового ураження[86].

Цей вибір підкреслив готовність Великобританії діяти в унісон зі Сполученими Штатами навіть у політично чутливих та ризикових питаннях. Така солідарність не лише поглибила довіру між державами, а й стала фактичним підтвердженням концепції «спеціальних відносин» - коли два союзники мають спільні інтереси, готові координувати дії і брати відповідальність за спільні рішення.

У наступні роки співпраця поширилася на боротьбу з тероризмом, кібербезпеку, санкційні режими щодо держав, які порушували міжнародні норми, а також дипломатичні зусилля щодо регіональних криз, таких як Іран, Північна Корея або Лівія. США і Велика Британія послідовно виступали за підтримку міжнародних інститутів, таких як United Nations (ООН) і North Atlantic Treaty Organization (НАТО), як базових механізмів глобальної безпеки.

Отже, перехід від спільного протистояння в ході «холодної війни» до активної співпраці на початку XXI століття відзначився зміною форматів - від конфронтацій з південною глобалізацією з боку великих держав до спільних зусиль у підтримці міжнародної безпеки, стабільності і правопорядку. Ці роки показали: США та Велика Британія стали не просто союзниками, а партнерами з

майже ідентичним стратегічним баченням і високим рівнем довіри, здатними кооперувати на випробуваннях часу[86].

Висновки до розділу 1

Концепція «особливих відносин» між США та Великою Британією, як показує аналіз, є не просто символічним явищем, а реально працюючою моделлю стратегічного партнерства. Її стійкість ґрунтується на кількох взаємопов'язаних чинниках: спільній історії та культурній ідентичності, наявності інституційної архітектури, узгодженні інтересів у безпековій, економічній та технологічній сферах, а також здатності діяти координаційно під час криз. Завдяки цьому «особливі відносини» пояснюють, чому трансатлантична координація залишається ефективною і в XXI столітті.

З точки зору теоретичних підходів, феномен характеризується комплексністю. Конструктивістська перспектива показує, що спільна мова, політична культура та правові традиції створюють глибоку довіру, яка не залежить від короткострокових політичних коливань. Реалістичний погляд підкреслює раціональність партнерства: спільні операції у сфері оборони, розвідки та контролю над озброєннями зміцнюють стратегічні позиції обох держав. Ліберально-інституційний підхід додає, що угоди, комітети та консультаційні механізми перетворюють політичну близькість на щоденну практику взаємодії. Взаємодія цих трьох чинників пояснює стійкість партнерства: воно базується не на одному елементі, а на поєднанні ідентичності, інтересів та інституцій.

Історична основа «особливих відносин» має багаторівневий характер. Від фултонської промови Черчилля 1946 року до післявоєнних угод партнерство розвивалося від декларацій до практичних інструментів взаємодії. Угоди UKUSA та альянс «П'ять очей» закріпили безпрецедентний обмін розвідувальною інформацією, НАТО створило рамки колективної оборони, а Угода 1958 року надала Британії доступ до американських ядерних технологій,

демонструючи технологічну довіру. Кризи, як-от Суецька 1956 року, не зруйнували партнерство, а показали його адаптивність: Лондон коригував зовнішню політику, враховуючи спільні стратегічні цілі з Вашингтоном у складних умовах холодної війни.

Особливе значення має вимір лідерства та персональної взаємодії. Приклади співпраці Рузвельта та Черчилля, Рейгана та Тетчер, Клінтона та Блера, Буша-старшого та Мейджора демонструють, що особисті контакти дозволяли швидко й узгоджено реагувати на переломні моменти - від налаштування порядку після «холодної війни» до косовської кампанії 1999 року. Водночас інституції забезпечували спадкоємність, не даючи партнерству залежати виключно від політичних циклів чи особистостей лідерів.

У постхолодновоєнний період партнерство перетворилося на архітектора нової євроатлантичної безпеки. Роль США та Великої Британії у об'єднанні Німеччини, реформуванні НАТО, операціях у Перській затоці та на Балканах демонструє, що англо-американська координація задавала рамки колективних дій Заходу. Узгоджені позиції щодо розширення НАТО, використання сили під час гуманітарних криз і санкційні режими закріпили статус цієї «осі» як ключового центру ухвалення рішень у кризових ситуаціях.

Сучасна еволюція феномену підтверджує його життєздатність. Приклад AUKUS 2021 року показує високий рівень технологічної інтеграції: передача Австралії технологій атомних підводних човнів стала можливою лише завдяки довірі та сумісності стандартів. Підтримка України з 2022 року продемонструвала оперативну синхронізацію - поставки озброєння, тренування, розвіддані, логістика, санкції - усе це працює як єдина система, що базується на напрацьованих інституційних механізмах. Atlantic Declaration 2023 року формально закріпила економічно-технологічну вісь співпраці у сферах штучного інтелекту, квантових технологій, критичних мінералів та кібербезпеки, формалізуючи «нову економіку особливих відносин»[80].

Кіберпростір і розвідка стали ключовими вимірами партнерства. Альянс «П'ять очей» і спільні операції проти російських груп Sandworm та Fancy Bear, а

також китайських АРТ-структур демонструють, що координація в цифровій сфері настільки ж реальна й практична, як у традиційних військових місіях. Це включає не лише обмін даними, а й узгоджені санкції та інституційні формати реагування, що закріплюють спільні стандарти кіберзахисту.

Роль НАТО у сучасному циклі підтверджує стратегічну «особливість» осі США–Великобританія. Підготовка сил швидкого реагування, участь у масштабних навчаннях на кшталт Steadfast Defender та Defender Europe, підтримка розширення Альянсу демонструють, що політичні рішення конвертуються у практичні кроки, які посилюють євроатлантичну стійкість. Координація партнерів створює «операційний стандарт» для союзників.

Не можна ігнорувати і ризики: асиметрія сили, розбіжності у пріоритетах, торговельні суперечки та технологічне суперництво. Історія показує, що напруженість виникає - від Суецької кризи до дебатів щодо Іраку та внутрішньополітичних циклів, які впливають на зовнішню політику. Однак інституційні «амортизатори», накопичена довіра і спільна карта загроз дозволяють інтегрувати ці суперечності у загальну траєкторію розвитку партнерства.

З позиції міжнародної аналітики концепція «особливих відносин» є потужним інструментом для прогнозування і пояснення поведінки держав у кризах. Вона дозволяє оцінювати стійкість альянсів і передбачати, як інституційна сумісність і спільні загрози впливають на ухвалення рішень. Поєднання конструктивістської, реалістичної та інституційної перспектив робить зрозумілим, чому партнерство не зникає зі зміною контекстів, а навпаки - адаптується і розширює свої сфери дії.

РОЗДІЛ 2.

РОЗВИТОК АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКИХ ВІДНОСИН КІНЕЦЬ XX - XXI СТОЛІТТЯ

2.1. Політична та безпекова співпраця двох держав.

Після завершення Холодної війни відносини між Сполучені Штати Америки і Велика Британія були змушені трансформуватися: старі мотивації втратили свою гостроту, але за цей же час з'явилися нові виклики, а саме, регіональні конфлікти, міжнародний тероризм, операції з підтримки миру. У цей період обидві держави все більше поглиблювали політичну й військово - безпекову співпрацю, укріплюючи ті «особливі відносини», які раніше базувалися на історичних, культурних й ідеологічних зв'язках.

У другій половині 1990 - х США і Велика Британія активно поглиблювали співпрацю в межах НАТО та двосторонньо, відпрацьовуючи оперативну координацію у європейських та глобальних кризах. У 1995 році після Дейтонських угод британські війська разом з американськими брали участь у миротворчій операції IFOR (Implementation Force) у Боснії, забезпечуючи розгортання сил, охорону кордонів, супровід конвоїв та контроль за дотриманням режиму припинення вогню. Британські підрозділи часто діяли поруч із американськими, обмінюючись даними розвідки та координуючи патрулі, що дозволяло відпрацьовувати спільне планування та інтеграцію командних структур[86].

У 1998–1999 роках під час кризи в Косово обидві країни брали участь у операції «Allied Force»: США надавали авіаудари, британці - як у складі НАТО, так і через окремі контингенти, контролювали райони стратегічної важливості та брали участь у гуманітарних місіях. Під час цієї кампанії відпрацьовувалась координація логістики, обмін розвідданими, планування спільних цільових ударів і підготовка до масштабних наземних операцій у разі необхідності[129].

Паралельно на Близькому Сході та в Перській затоці США та Велика Британія проводили регулярні навчання з інтеграції сил, зокрема, об'єднані морські маневри у рамках коаліційних командувань CENTCOM, спільні навчання із забезпечення постачання та евакуації, розгортання авіаційних та логістичних баз. Хоч офіційних бойових дій у Перській затоці у цей період не відбувалося, ці тренування закріплювали спільну інфраструктуру, взаємодію командних центрів і підготовку персоналу до майбутніх великих операцій, включно з потенційним протистоянням загрозам у регіоні.

11 вересня 2001 року у США відбулася серія координаційних терористичних атак на Нью - Йорк і Вашингтон, що стала переломним моментом у глобальній безпеці та зовнішній політиці Заходу. Реакція Великої Британії була миттєвою: прем'єр - міністр Тоні Блер у перші години після трагедії висловив рішучу підтримку США, підкресливши, що Британія стоїть «пліч - о - пліч» із союзником, та негайно активував розвідувальні й військові механізми взаємодії. Це демонструвало, що «особливі відносини» між країнами не обмежуються деклараціями, а мають реальну оперативну основу.

Вже у вересні 2001 року було організовано перші спільні операції проти терористичних мереж: британські підрозділи з антитерористичних сил почали тісно співпрацювати з ЦРУ та іншими американськими структурами[96]. Було налагоджено обмін розвідувальними даними, спільне відстеження фінансування терористів, координацію дій щодо виявлення потенційних загроз у Європі та на Близькому Сході. Для оперативного планування створювались спільні центри зв'язку, де представники обох держав працювали разом у режимі 24/7.

Цей період став фактично точкою інституціоналізації співпраці: регулярні розвідувальні брифінги, спільні навчання спецпідрозділів, обмін досвідом і практиками підвищили готовність обох держав до оперативних дій у кризових ситуаціях. Зокрема, вже у жовтні 2001 року розпочалася операція «Enduring Freedom» в Афганістані, де Великобританія та США діяли в тісній координації, забезпечуючи одночасно авіаудари, наземні дії і логістичну підтримку місцевих сил.

Аналітики відзначають, що саме після 11 вересня співпраця США і Великої Британії вийшла на новий рівень: від двосторонніх домовленостей до системної інтеграції військово - розвідувальних структур, що дозволило швидко реагувати на глобальні терористичні загрози і заклало основу для майбутніх коаліційних дій у світі[130].

У березні 2003 року США, спільно з Великою Британією та іншими союзниками, розпочали військову операцію в Іраку - «Iraqi Freedom», метою якої було усунення режиму Саддама Хусейна та запобігання можливому поширенню зброї масового ураження. Велика Британія виступила одним із ключових партнерів США. Британські війська були задіяні у штурмі стратегічно важливої Басри та у захопленні південних районів країни, де вони часто діяли в тісному контакті з американськими підрозділами. Підрозділи британських Королівських морських піхотинців, а також механізованих та бронетанкових формувань виконували завдання щодо контролю міст, охорони доріг та логістичних коридорів, водночас забезпечуючи евакуацію цивільного населення й гуманітарну підтримку. Американські сили доповнювали британські авіаударними операціями, артилерійською підтримкою та розвідувальними даними[96].

Цей кейс демонструє глибину політичної та військової довіри між США і Великою Британією: Лондон фактично погодився «йти плечем до плеча» з Вашингтоном у надзвичайно складній і спірній операції, незважаючи на ризики, міжнародну критику та політичні дебати всередині країни. В Іраку почалася практична реалізація концепції інституціоналізованої співпраці: британські та американські командні центри були інтегровані, обмін розвідданими став постійним, а планування військових дій і логістика здійснювалися спільно, що забезпечувало гнучкість і оперативність реагування на зміну бойової ситуації.

Після завершення активної фази військових дій почалася стадія стабілізації та відновлення. У період 2005–2010 років акценти знову зміщуються: військові операції поступово переходять у фазу підтримки миру, стабілізації та розвитку місцевих інституцій. США та Велика Британія одночасно брали участь у

миротворчих і стабілізаційних місіях у Балканських країнах, виконуючи патрульні завдання, підтримку місцевих поліційних сил, контроль кордонів і гуманітарну допомогу.

Наприклад, під час операції «Operation Panther's Claw» у 2009, британські і американські підрозділи синхронізували свої дії: британці забезпечували піхотну підтримку, американці, у свою чергу, здійснювали авіаудари і розвідку, а місцеві сили забезпечували логістику та знання місцевості.

В Афганістані британські війська були зосереджені переважно в провінції Гельменд, де вони працювали разом із американськими контингентами[52]. Спільні операції включали не лише військову фазу, а конкретно - авіаудари та наземні операції проти талібів і «Аль - Каїди», але й цивільну складову: відбудову інфраструктури, відновлення шкіл і лікарень, підготовку місцевих органів влади та поліційних структур. Британські й американські підрозділи регулярно проводили спільні навчання, брифінги та обмін стандартами ведення операцій, що дозволяло узгоджувати дії на всіх рівнях.

Цей період став також часом формування більшої інституціоналізації співпраці: спільні комітети, координаційні центри, інтеграція систем управління та обміну розвідкою робили спільні дії менш залежними від конкретних урядів чи персональних рішень лідерів[52]. У той же час Велика Британія продовжувала підтверджувати свою роль у НАТО як надійний стратегічний партнер США, підтримуючи глобальні операції, що підсилювало її позицію «лідерного союзника» та гарантувало присутність в обговоренні стратегічних рішень на найвищому рівні.

Початок другого десятиліття XXI століття став для США та Великої Британії періодом продовження активної співпраці у сфері безпеки. У 2010–2014 роках головним напрямом взаємодії залишалася війна в Афганістані, де обидві країни виступали ключовими учасниками міжнародної коаліції. Британські війська діяли у провінції Гельманд, координуючи операції з американськими морськими піхотинцями. Яскравим прикладом стала операція «Moshtarak» у 2010 році, коли сили НАТО, включно з британськими та американськими

військовими, звільнили місто Маржа від бойовиків «Талібану». Це дозволило тимчасово відновити контроль уряду Афганістану над регіоном і продемонструвало здатність США та Великої Британії діяти як єдиний військовий механізм. У 2012 році прем'єр-міністр Девід Кемерон та президент Барак Обама підтвердили стратегічне партнерство у боротьбі з тероризмом, що включало обмін розвідданими та спільні навчання. Наслідком стало посилення довіри між спецслужбами двох країн, яке допомогло попереджати теракти не лише в Афганістані, а й у Європі та США[86].

У 2015–2019 роках співпраця США та Великої Британії зосередилася на зміцненні НАТО та протидії новим викликам безпеки. Після анексії Криму Росією у 2014 році Лондон і Вашингтон виступили за посилення присутності альянсу у Східній Європі. Велика Британія оголосила про збільшення оборонних витрат до рівня 2% ВВП, що відповідало вимогам НАТО, а США підтримали розгортання сил швидкого реагування у Польщі та країнах Балтії. Практичним прикладом стало розгортання британських військ у Польщі у 2017 році в рамках програми «Enhanced Forward Presence», що було здійснено у тісній координації з американськими військовими. Наслідком стало створення реального стримуючого фактору проти потенційної агресії Росії та підвищення довіри до НАТО як до дієвого механізму колективної оборони. У цей же період США та Велика Британія брали участь у міжнародній коаліції проти ІДІЛ. Британські літаки Tornado разом із американськими F-16 здійснювали авіаудари по об'єктах терористів у Сирії та Іраку. Це дозволило знищити ключові бази ІДІЛ, зменшити їхній контроль над територіями та підтвердити роль англо-американського партнерства як ядра антитерористичної коаліції[42].

Період 2020–2021 років став часом перегляду стратегічних пріоритетів. Велика Британія ухвалила документ Integrated Review, де США були визначені головним стратегічним партнером у сфері безпеки. Паралельно відбулося оновлення Mutual Defense Agreement, що передбачало обмін ядерними технологіями та спільні програми зі зменшення ядерних загроз. Це підтвердило унікальний рівень довіри між країнами, адже лише Велика Британія має доступ

до американських ядерних технологій у такому масштабі. Пандемія COVID-19 також стала викликом для безпеки, адже виникла потреба захистити критичну інфраструктуру та протидіяти дезінформації. США та Велика Британія створили спільні кіберцентри для моніторингу атак на медичні системи та фармацевтичні компанії. Наслідком стало зменшення ризику кібератак на розробників вакцин і посилення ролі кіберзахисту як нового напрямку трансатлантичної співпраці[117].

Найбільш значущим етапом співпраці став період після вторгнення Росії в Україну у лютому 2022 року. США та Велика Британія стали лідерами міжнародної коаліції підтримки Києва. Сполучені Штати надали Україні сучасні системи HIMARS, Patriot та фінансову допомогу понад 40 мільярдів доларів. Це дозволило Україні зупинити російські наступи та стабілізувати фронт. Велика Британія стала першою країною, яка передала Україні танки Challenger 2 та далекобійні ракети Storm Shadow. Це підвищило можливості України у контрнаступальних операціях та продемонструвало політичну волю Лондона діяти рішуче навіть раніше за інших союзників. Спільним прикладом стала узгоджена санкційна політика проти Росії у 2022–2023 роках. США та Велика Британія заморозили активи російських корпорацій, обмежили експорт високотехнологічних товарів та ввели заборону на фінансові операції. Наслідком стало значне ослаблення російської економіки та підтвердження ролі англо-американського тандему як двигуна санкційної коаліції[35].

У 2024 році було внесено поправки до Mutual Defense Agreement, які розширили співпрацю у сфері ядерних технологій та морської безпеки. Це дозволило посилити спільні програми у сфері атомних підводних човнів та модернізації систем стримування. Практичним наслідком стало підвищення рівня стратегічної оборони обох країн та підтвердження їхнього статусу провідних гравців у глобальній системі безпеки. Лондон і Вашингтон також активно співпрацювали у сфері кіберзахисту, створюючи спільні центри для моніторингу загроз та обміну інформацією про атаки на критичну інфраструктуру. Це стало важливим кроком у формуванні нової моделі

трансатлантичної безпеки, де кіберпростір розглядається як рівнозначний традиційним військовим сферам.

Станом на 2025 рік «особливі відносини» залишаються фундаментом трансатлантичної політики. США та Велика Британія активно співпрацюють у НАТО, координують позиції щодо війни в Україні та реформують підходи до глобальної безпеки. Водночас у США зростає тенденція перекладати більшу відповідальність за європейську безпеку на саму Європу, що ставить перед Лондоном завдання балансувати між союзницькою лояльністю та власними стратегічними інтересами[122]. Для Великої Британії це означає необхідність посилення ролі у європейських оборонних структурах, зберігаючи при цьому тісний зв'язок зі США. Таким чином, у 2010–2025 роках англо-американська співпраця у сфері політики та безпеки пройшла шлях від спільних антитерористичних операцій до координації дій у глобальних кризах, включно з війною в Україні. Кожен практичний приклад мав конкретні наслідки: від стабілізації Афганістану та стримування ІДІЛ до посилення обороноздатності України та реформування глобальної системи безпеки. Це підтверджує, що «особливі відносини» США та Великої Британії залишаються ключовим елементом міжнародної політики й визначають траєкторію розвитку трансатлантичної співпраці.

2.2. Економічне та торговельне партнерство між США і Великою Британією

На початку ХХІ століття економічні відносини між Сполученими Штатами Америки та Великою Британією демонстрували стабільну динаміку зростання. Обидві держави входили до числа ключових гравців світової економіки, а їхні столиці: Нью - Йорк та Лондон - виступали ядром глобальних фінансових потоків. Упродовж 2000–2010 рр. економічна співпраця між двома країнами розвивалася на тлі глибокої взаємної інтеграції ринків, лібералізації торгівлі, зростання інвестицій та спільних підходів до фінансової регуляції. Саме ця

декада стала визначальною для формування сучасної архітектури трансатлантичних економічних відносин.

Початок 2000 - х років характеризувався активним обміном товарами та послугами між США та Великою Британією. Лондон та Вашингтон наголошували на важливості трансатлантичного економічного партнерства як фундаменту для політичної і безпекової координації. У 2000–2002 рр. Сполучені Штати залишалися головним торговельним партнером Великої Британії поза межами ЄС: американські товари становили значну частку імпорту країни, а британські послуги - особливо фінансові та консалтингові - стабільно утримували попит на американському ринку.

Важливою тенденцією початку десятиліття стало зміцнення ролі Лондона як провідного фінансового центру Європи. Лондонська фондова біржа, ринок деривативів LIFFE і банківський район Сіті приваблювали американські корпорації завдяки вигідним умовам регулювання, сприятливій податковій політиці та високому рівню фінансової інфраструктури. Паралельно Нью - Йоркська фондова біржа (NYSE) та біржа NASDAQ домінували на ринку високоліквідних активів, інноваційних компаній і хедж - фондів. Ця фінансова симетрія обох міст створювала природний трансатлантичний міст, через який щодня проходили мільярдні інвестиційні потоки[6].

Важливим етапом історії співпраці став 2001 рік[100]. Після терактів 11 вересня економічні зв'язки між США та Великою Британією набули додаткового виміру. Лондон активно підтримав Вашингтон не лише у сфері безпеки, але й у питаннях стабілізації Трансатлантичного ринку. Фінансові регулятори двох держав координували дії для запобігання кризовим явищам, узгоджували механізми підвищення прозорості операцій та обміну банківськими даними. Синхронізація регуляторних підходів сприяла підтримці високого рівня інвестиційної довіри між країнами.

На початку 2002–2004 років економічні та торговельні зв'язки між США та Великою Британією демонстрували стабільне зростання. Основну роль у цьому процесі відігравав сектор послуг, який ставав ключовим драйвером

двосторонньої торгівлі. Британські компанії з фінансового консалтингу, аудиту, страхування та інвестиційного банкінгу укладали довгострокові контракти з американськими корпораціями, такими як General Electric та IBM, забезпечуючи доступ до висококваліфікованих фахівців і сучасних аналітичних інструментів. Це сприяло не лише збільшенню обсягів послуг, а й поширенню кращих практик корпоративного управління та фінансового контролю між країнами.

Активне розширення американських технологічних та промислових компаній на британському ринку стало помітним у 2003 році. Корпорації Microsoft і Ford інвестували у модернізацію виробничих підприємств, розвиток науково - дослідних центрів та створення сервісних хабів. Завдяки цим інвестиціям зростала продуктивність, з'являлися нові робочі місця, а британські фахівці отримували доступ до міжнародних технологій і практик. У той самий час BP і British Airways активно зміцнювали позиції у США, оптимізуючи транспортні маршрути та розширюючи інвестиційні операції, що сприяло поглибленню двостороннього партнерства[100].

Стабільність інвестиційних потоків зберігалася й у 2004–2005 роках. США залишалися найбільшим інвестором у британську економіку, а значна частка вкладень припадала на високотехнологічні галузі, фармацевтику, машинобудування та інфраструктурні проєкти. Американ корпорації, такі як General Electric, IBM, Ford і Caterpillar, вкладали кошти у розвиток науково - дослідних центрів та модернізацію виробничих потужностей. Одночасно британські фінансові установи, серед яких Barclays, HSBC і Lloyds, активно розширювали свою діяльність у США, зміцнюючи кредитні та інвестиційні зв'язки.

Важливим етапом 2006–2007 років стало зближення фінансових інститутів обох країн. Одним із найзначущіших проявів інтеграції було обговорення можливого злиття Лондонської та Нью - Йоркської фондових бірж. Хоча повного об'єднання не відбулося, активно обговорювалися стандартизація торгівлі деривативами, інтеграція клірингових механізмів та уніфікація вимог до корпоративної звітності. Паралельно американські інвестиції у

високотехнологічний сектор Великобританії зростали, а британські корпорації нарощували виробничі та сервісні потужності у США, що сприяло формуванню єдиного інвестиційного простору з високим рівнем прозорості.

У 2008–2009 роках Сполучені Штати та Велика Британія опинилися в центрі найглибшої фінансової кризи з часів Великої депресії, а тому природно, що саме вони стали ключовими координаторами глобальної антикризової політики. Їхня взаємодія не була формальністю - це була щоденна, практична співпраця між урядами, центральними банками, фінансовими регуляторами та найпотужнішими банківськими групами. Вона проявлялася у конкретних рішеннях, спільних діях та узгоджених інструментах порятунку фінансової системи[28].

Одним із найпоказовіших прикладів стала синхронізація рішень щодо підтримки великих банків. У США це стосувалося таких гігантів, як AIG, Citigroup, Bank of America, тоді як у Британії найгостріша криза торкнулася Royal Bank of Scotland, Lloyds Banking Group та HBOS. Після обвалу Lehman Brothers у вересні 2008 року регулятори двох країн практично у режимі «кризового штабу» обмінювалися оперативними оцінками ризиків та інформацією про дефіцит ліквідності у провідних транснаціональних банків[1].

Британська влада, очолювана тодішнім прем'єр - міністром Гордоном Брауном, першою ухвалила масштабний пакет порятунку банків на суму понад 500 млрд фунтів стерлінгів, який включав часткову націоналізацію. У США аналогічним інструментом став TARP - Troubled Asset Relief Program, затверджений Конгресом у жовтні 2008 року. Обидві програми мали схожу логіку: уряди викупували проблемні активи або отримували частку в капіталі банків, щоб стабілізувати їх і не допустити масового банкрутства. Регулятори США і Великої Британії координували ці підходи, щоб уникнути фінансових «перекосів» у транснаціональних фінансових групах, які діяли по обидва боки Атлантики.

Показовим практичним моментом стало узгодження політики щодо страхового гіганта AIG, який мав значні зобов'язання саме перед британськими

фінансовими установами. Рішення Вашингтона про його порятунок фактично стабілізувало низку британських банків і страхових фондів. Аналогічно, дії Лондона з підтримки RBS були критично важливими і для американських ринків, оскільки банк володів великими активами в США. Настільки тісне переплетення інтересів зробило координацію між Федеральною резервною системою та Банком Англії безальтернативною[2].

У цей же період центробанки США і Великої Британії синхронізували політику зниження процентних ставок та введення програм кількісного пом'якшення (quantitative easing). Федеральний резерв запровадив свою програму QE у 2008 році, а Банк Англії - у березні 2009 року. Мета обох була однакова: влиття ліквідності, здешевлення кредитування та запуск економічного відновлення. У практичному вимірі це означало стабілізацію міжбанківських ставок, зниження вартості запозичень та перезапуск фондових ринків у Нью - Йорку та Лондоні.

Важливо, що навіть у пік кризи роль Лондона і Нью - Йорка як глобальних фінансових столиць не лише не зменшилась, а навпаки - стала вирішальною. Лондонський Сіті залишався головним центром торгівлі деривативами та хедж - фондів, тоді як Уолл - стріт - центром інвестиційного банкінгу. Саме через ці дві платформи проходило основне ухвалення рішень щодо реструктуризації активів, проведення аукціонів проблемних цінних паперів та розробки нових вимог до капіталу банків[3].

У 2009–2010 роках, коли гостра фаза кризи минула, Сполучені Штати та Велика Британія зосередилися на реформуванні фінансової системи міжнародного рівня. На практиці це проявилось у спільних ініціативах у рамках G20, де саме Лондонський саміт 2009 року став ключовим у формуванні нової архітектури глобального фінансового регулювання. Лондон і Вашингтон спільно просували підхід до посилення вимог до банківського капіталу, який пізніше ліг в основу стандартів Базель III.

Велика увага приділялася прозорості діяльності інвестиційних фондів та контролю над хедж - фондами, значна частина яких діяла в Лондоні, але була

тісно пов'язана з американськими ринками. Обидві країни також сформували єдину позицію щодо регулювання деривативів - одного з ключових факторів кризи. Практикою стало створення клірингових центрів для позабіржових деривативів, що дозволяло зменшити системні ризики.

У цей період активно обговорювалася ідея запровадження «фінансового нагляду нового покоління». У США вона втілилася у прийнятті Закону Додда–Франка 2010 року, який значно посилив контроль над інвестиційними банками та ринками похідних інструментів. Британські регулятори підтримували ці зміни, адаптуючи власні механізми нагляду та обміну інформацією[45].

Після удару глобальної кризи 2008–2009 років США і Велика Британія діяли як злагоджена команда: щоденно обмінювалися даними, синхронізували монетарні кроки, разом рятували банки й просували реформи світових фінансових правил. Це була не просто політична взаємодія - у критичний момент спрацювала глибока економічна інтеграція двох фінансових систем. І вже невдовзі це дало відчутний ефект: довіра поступово повернулася, торгівля ожила, а капітал знову пішов у технології, фінансові послуги та фармацевтику.

Нью-Йорк і Лондон працювали як «сполучені судини»: інвестиційні банки, аудит, консалтинг і страхування вирівнювали підходи до ризик-менеджменту, підтримували IPO та M&A, знижуючи для бізнесу вартість доступу до грошей і швидкість угод. На практиці це видно по зростанні американського експорту автомобілів, технологій і медобладнання, паралельно з розширенням британського експорту машинобудування, фармацевтики та фінансових послуг. Нові інвестиційні хвилі не забарилися: BP нарощувала присутність на енергетичному ринку США, HSBC посилював операції в Штатах, а американські банки збільшували активи в Лондонському Сіті. Так, хоч відновлення було нерівномірним і частина втрат залишалася, саме трансатлантичні фінансові канали стали двигуном виходу з рецесії й запустили наступний цикл зростання. Кількома роками пізніше, у 2013–2016, фокус змістився на узгодження правил гри. Лондон і Нью-Йорк зближували підходи до клірингу деривативів, звітності та прозорості, зменшуючи транзакційні витрати для банків

і фондів по обидва боки Атлантики. Для бізнесу це було про доступніший капітал, швидші угоди та дешевше хеджування ризиків. Важливо, що двосторонні контакти міністерств фінансів і регуляторів заклали основу для більш формалізованих форматів координації, які стануть нормою у 2020-х[45].

Після рішення про Брекзит для Лондона відкрилася проста, але амбітна опція: домовлятися з Вашингтоном напряду. У 2016–2020 роках офіційно стартували переговори щодо вільної торгівлі - уряд оприлюднив цілі, підходи та очікувані вигоди від UK–US FTA разом із детальним «scoping assessment». Для компаній це створило зрозумілу рамку майбутніх змін: зниження бар'єрів у послугах і цифровій торгівлі, точкове спрощення для промислових товарів, кращий доступ до ринків закупівель. Навіть без підписаної угоди сама траєкторія переговорів стала орієнтиром для логістики, виробництва та R&D[71].

Коли почалися 2020-ті, співпраця стала більш системною. У 2020–2023 роках запрацювала спільна група U.S.-UK Financial Regulatory Working Group - регулярний майданчик для HM Treasury та U.S. Treasury разом із регуляторами, такими як Bank of England, FCA, Federal Reserve, SEC тощо. Вони синхронізували підходи до стабільності ринків, клірингу, платежів, операційної стійкості та ризиків у цифрових фінансах. Для учасників ринку це означало менше сюрпризів, швидше узгодження вимог і нижчі витрати на комплаєнс у трансатлантичних операціях.

А далі - перехід від технічних узгоджень до конкретних рішень. У 2024–2025 роках сторони сформували пакет домовленостей, а у 2025 оголосили Economic Prosperity Deal - набір загальних умов, націлених на зняття нетарифних бар'єрів і розширення доступу американського експорту на британський ринок. Білий дім анонсував імплементацію «General Terms», зокрема кращий доступ для агропродукції та усунення дискримінаційних вимог до низки товарів. Для бізнесу це перетворилося на простіші сертифікаційні процедури, коротші ланцюги митних рішень та швидший вихід продуктів на ринок. Британський уряд закріпив рамку EPD політичним документом, а парламентський комітет підсумував масштаб: США - найбільший торговельний партнер із близько 18%

сукупної торгівлі та перехресні інвестиції понад £1,2 трлн, що пояснює, чому навіть «загальні умови» мають відчутний ефект до повної ФТА[72].

Увесь цей час послуги залишалися серцем партнерства. Лондон як світовий центр фінансових послуг і Нью-Йорк як найбільший ринок капіталу забезпечували високу «проникність» сервісних ланцюгів - від приватного капіталу до хмарних технологій для корпоративної аналітики. На практиці це виглядало так: американські корпорації спиралися на британську експертизу у регуляторному дизайні та ризик-менеджменті, а британські - масштабувалися через американські платформи і доступ до клієнтів у Північній Америці. Разом із регулярним діалогом регуляторів це зменшувало фрагментацію правил і стимулювало появу продуктів на стику фінтеху та класичних фінансових послуг.

З торгівлею товарами історія була спокійніша, але не менш важлива. У 2010–2025 роках «кістяк» фізичного обміну формували фармацевтика, медичне обладнання, високотехнологічні вироби, машинобудування та енергетика. Пандемійні збої 2020–2021 змусили бізнес переосмислити розміщення виробництв і складів: поставки диверсифікувалися, а роль британських хабів для доступу на американський ринок (і навпаки) зросла. На політичному рівні уряди вкладалися в критичну інфраструктуру, логістику, порти й цифрову митницю - у підсумку менше затримок і нижча собівартість, особливо там, де час дорівнює грошам.

Зрештою, інвестиції - це те паливо, на якому все їде. Прямі інвестиції США у Великій Британії залишались міцними у фінансах, технологіях, фармацевтиці та інженерії; британські інвестори тримали темп у американських фінпослугах, авто, енергетиці та інфраструктурі. До 2025 року офіційні звіти показували трильйонні перехресні інвестиції та сотні мільярдів річної торгівлі, що фактично формує «єдину економічну тканину» двох ринків. Для компаній це - нижчі бар'єри входу, доступ до талантів у двох найбільших англomовних економіках і можливість хеджувати ризики, не виходячи з англійського правового поля[34].

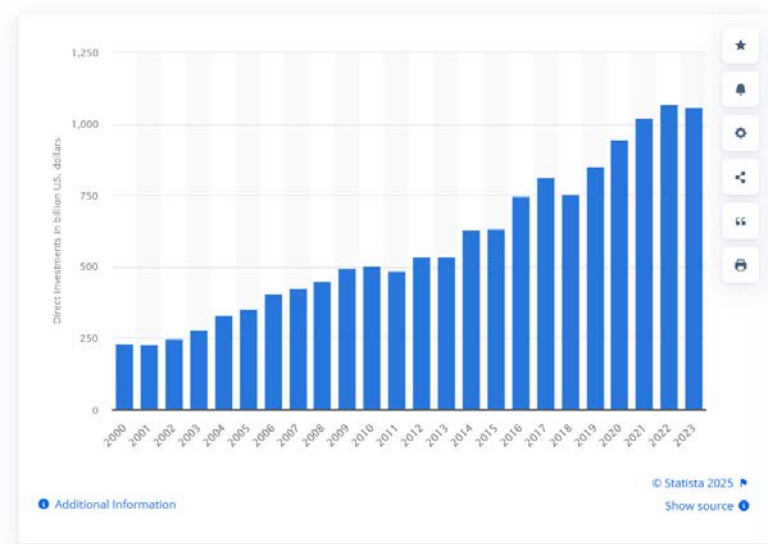

Рис.1 «Інвестиції США у Велику Британію у період з 2000 по 2023 рр.»

Є ще один пласт, який не потрапляє на перші шпальти, - «тонка» інтеграція фінансових правил. Спільні заяви U.S.-UK Financial Regulatory Working Group у 2020–2024 роках фіксували прогрес в операційній стійкості, управлінні кіберризиками, ринковій інфраструктурі та клірингу. Коли регулятори синхронні, банки та платіжні компанії швидше впроваджують зміни, інвестори отримують передбачувані правила, а крос-юрисдикційні операції стають менш ризикованими - це щоденна, але відчутна економія[94].

І вже у 2025-му EPD став для бізнесу практичною інструкцією. Зняття нетарифних бар'єрів, точковий доступ на ринок, менше дискримінаційних вимог - усе це прискорило обіг товарів і послуг. Білий дім говорив про «історичні» вигоди для агроекспорту США, тоді як уряд Великої Британії зафіксував імплементацію у своїх документах. На виході компанії отримали не декларації, а зміни, що впливають на ціни, строки та масштаби поставок, особливо в енергоємних і регульованих галузях.

Якщо дивитися на всю дистанцію 2010–2025, картина доволі прозора: партнерство стало зрілішим і більш прикладним. Післякризове відновлення зміцнило сервісні ланцюги; Брекзит відкрив можливість «налаштувати» двосторонню рамку; регулярна координація регуляторів дала бізнесу передбачуваність; а EPD у 2025 році перетворив політичну волю на реальні спрощення. Для компаній це означає менше бар'єрів і більше швидкості. Для

урядів - доказ того, що «особливі відносини» працюють як економічний мультиплікатор, який допомагає проходити періоди турбулентності й підсилює конкурентність обох економік[34].

2.3. Культурна, науково-технічна та освітня співпраця як фактор зміцнення англо-американських відносин

Культурна, науково-технічна та освітня співпраця між Сполученими Штатами та Великою Британією у 2000–2025 роках була не лише символічним проявом «особливих відносин», а й практичним інструментом, який формував довготривалі мережі людей, інституцій і стандартів. Ці напрями взаємодії створювали «м'який фундамент», що дозволяв двом країнам швидше реагувати на виклики, обмінюватися знаннями та впроваджувати інновації. У цьому підрозділі подано розгорнутий огляд еволюції співпраці, її інституційних форм, практичних прикладів і конкретних результатів, які демонструють, як освітні, наукові й культурні зв'язки підсилювали політичну, економічну та безпекову взаємодію між США і Великою Британією[38].

На початку 2000-х академічні обміни між США і Великою Британією були інтенсивними й системними. Програми обміну, зокрема Fulbright, а також університетські ініціативи, забезпечували постійний потік студентів, аспірантів, викладачів і дослідників. Ці програми створювали персональні зв'язки, сприяли уніфікації академічних стандартів і методик, а також формували «мережі довіри», які згодом ставали основою для спільних проєктів. Саме на цьому етапі закладалися механізми, що дозволяли трансформувати інтелектуальні контакти у практичні результати.

Університети активно розвивали програми подвійних дипломів і короткострокових академічних резиденцій. У 2003–2007 роках кілька британських університетів започаткували програми подвійних дипломів з американськими колегами у галузях інженерії та менеджменту. Студенти, які проходили такі програми, отримували не лише академічні знання, а й практичні

контакти з індустрією - стажування в американських компаніях, участь у спільних дослідницьких групах та доступ до венчурних кіл. Це сприяло тому, що випускники ставали «мостами» між ринками праці обох країн[.

Культурна співпраця в цей період була надзвичайно активною. Британські театральні трупи, музиканти й художні колективи регулярно гастролювали США, а копродукції та резиденції створювали освітні можливості для молодих митців. Британська Рада і американські культурні фонди координували гранти, резиденції та культурні сезони, що дозволяло реалізовувати великі проєкти - від виставок у музеях до спільних фестивалів. Така діяльність не лише популяризувала мистецькі традиції, а й відкривала доступ до академічних мереж і програм подвійних дипломів[43].

Після фінансової кризи 2008–2009 років співпраця між академією та індустрією набула більш прикладного характеру. Потреба у відновленні економік стимулювала університети й промисловість до тіснішої кооперації: зростає кількість спільних грантів у біомедицині, енергетиці та інженерії, активізувалися мультицентрові клінічні дослідження і програми трансферу технологій. Цей період відзначився прагненням швидше переводити наукові результати у комерційні продукти.

Університетські інкубатори в Оксфорді, Кембриджі, Стенфорді та МІТ стали майданчиками для спільних англо-американських стартапів. Вони пропонували не лише фінансову підтримку, а й доступ до менторів, лабораторій і міжнародних ринків. Приклад: спільні дослідницькі програми у сфері відновлюваної енергетики призвели до створення пілотних проєктів з використанням нових матеріалів для акумуляції енергії; британські науковці розробляли матеріали, американські - інженерні рішення для масштабування, а разом вони залучали інвестиції від приватних фондів і корпорацій.

Освітні інновації цього періоду включали зростання кількості спільних магістерських і PhD програм, а також програм подвійних дипломів. Вони підвищували мобільність аспірантів і викладачів, сприяючи уніфікації методик викладання і формуванню спільних дослідницьких тем. Паралельно зростала

роль приватних фондів і корпорацій у фінансуванні культурних ініціатив, що робило співпрацю більш стійкою і економічно значущою[46].

Середина 2010-х ознаменувалася швидким розвитком цифрових технологій у сфері освіти та культури. MOOCs, платформи дистанційного навчання і гібридні формати стали інструментами, які розширили доступ до знань і змінили підходи до викладання. Університети обох країн виступали партнерами у створенні навчальних програм, що дозволяло їм підвищувати впізнаваність брендів і залучати міжнародних студентів.

Культурні інституції експериментували з цифровими форматами: віртуальні виставки, онлайн-трансляції та цифрові архіви. Це не лише розширювало аудиторію, а й створювало нові можливості для міжнародної співпраці: спільні онлайн-проекти, цифрові резиденції для митців, обмін кураторським досвідом. Практичний кейс: кілька британських музеїв і американських культурних інституцій запустили спільні цифрові платформи для обміну колекціями та освітніми матеріалами. Це дозволило студентам і дослідникам працювати з архівами, які раніше були доступні лише локально, і створювало підґрунтя для спільних публікацій і виставок[70].

Tate послідовно перетворює традиційну музейну практику, поєднуючи класичні офлайн-експозиції з продуманими цифровими проєктами. Онлайн-контент музею - від віртуальних турів до тематичних освітніх модулів - створює багаторівневий досвід: від швидкого ознайомлення для широкої аудиторії до глибоких кураторських матеріалів для студентів і дослідників. Важливо, що цифрові ініціативи Tate не існують ізольовано: вони інтегруються в міжнародні програми співпраці, де обмін кураторським досвідом, спільні цифрові виставки та навчальні семінари з партнерами у США стають регулярною практикою. Такий підхід дозволяє музею зберігати експозиційну автентичність, одночасно розширюючи освітній вплив і створюючи нові формати взаємодії з аудиторією.

Британська Рада відіграє роль каталізатора для цифрових ініціатив, пропонуючи інструменти фінансування й організації. Платформа «Museum

without Walls» і програми міжнародних грантів підтримують цифрові резиденції, онлайн-виставки та спільні проєкти між британськими та закордонними інституціями. Завдяки цим механізмам митці й куратори отримують ресурси для експериментів у цифровому просторі, а малі та регіональні музеї - доступ до міжнародних мереж. Програми резиденцій стимулюють створення контенту, який враховує локальні контексти і водночас орієнтований на глобальну аудиторію, що підвищує інклюзивність і різноманіття культурних наративів.

У США Смітсонівський інститут став прикладом масштабної цифрової трансформації: численні онлайн-виставки, відкриті цифрові архіви та освітні ресурси роблять колекції доступними для міжнародних дослідників і студентів. Ці платформи дозволяють працювати з матеріалами віддалено, використовувати високоякісні зображення, метадані та наукові описи для навчання й досліджень. Інтеграція таких ресурсів із британськими ініціативами відбувається через обмін метаданими, спільні освітні програми та кооперацію у створенні цифрових виставок, що підсилює академічний діалог і сприяє крос-національним публікаціям[72].

На рівні сектору у Великій Британії з'явилися інфраструктурні проєкти, які систематизують і уніфікують доступ до музейних даних. Museum Data Service, наприклад, об'єднує записи тисяч музеїв і робить їх доступними для міжнародних партнерів, полегшуючи спільні дослідження та цифрові виставки. Така централізація метаданих і стандартів дозволяє швидше створювати міжінституційні проєкти, знижує бар'єри для доступу й сприяє довгостроковій співпраці.

Цифрова трансформація також вплинула на методи наукового співробітництва, а саме, віддалені лабораторні інструменти, спільні бази даних і відкритий доступ до результатів досліджень зробили співпрацю більш прозорою і швидкою. Це сприяло появі міждисциплінарних проєктів, де поєднувалися гуманітарні та технічні підходи.

Пандемія COVID-19 стала одночасно випробуванням і каталізатором для англо-американської співпраці. Наукові спільноти швидко налагодили обмін

даними, методиками та результатами клінічних досліджень; університети й фармацевтичні компанії об'єднували ресурси для прискорення розробки й випробувань медичних рішень. Освітній сектор перейшов у дистанційний режим, а віртуальні обміни й спільні онлайн-курси допомогли зберегти академічні зв'язки.

Мережі клінічних досліджень, що об'єднували британські та американські центри, дозволили швидше збирати статистику, порівнювати результати і пришвидшувати ухвалення рішень щодо лікування. Спільні платформи для обміну даними і відкритий доступ до результатів досліджень сприяли більш прозорому і оперативному науковому діалогу. Приклад: спільні онлайн-серії лекцій і публічних дискусій між університетами з питань епідеміології, політики охорони здоров'я та економічного відновлення стали платформою для обміну досвідом і формування рекомендацій, які використовувалися на національному рівні.

Першим прикладом практичної координації клінічних досліджень став британський проєкт RECOVERY, який у короткі терміни організував масштабні рандомізовані випробування терапій для COVID-19 і оприлюднив результати, що змінили міжнародні протоколи лікування (зокрема щодо дексаметазону). Швидкість і відкритість публікацій RECOVERY дозволили американським клінікам і регуляторам оперативно адаптувати практики, що підвищило довіру між науковими спільнотами обох країн і сприяло координації на рівні охорони здоров'я.

Освітні та навчальні платформи також відіграли важливу роль. Платформа LabXchange від Гарварду надала віртуальні лабораторні симуляції й освітні модулі, які використовувалися університетами в США і Великій Британії для продовження практичного навчання під час локдаунів. Доступність таких інструментів знизила бар'єри для спільних курсів і дозволила студентам обох країн брати участь у єдиних навчальних траєкторіях, що посилює академічні зв'язки і довгострокову мобільність кадрів[125].

Культурні інституції, зокрема Tate, розвивали цифрові стратегії - онлайн-колекції, освітні модулі та міжнародні цифрові проекти - що дозволило поєднати офлайн-експозиції з глобальними освітніми ресурсами. Це створює спільні платформи для кураторського обміну і дає американським партнерам доступ до британських архівів у цифровому вигляді, сприяючи спільним виставкам і дослідницьким публікаціям[105].

На рівні національних програм, американська ініціатива «All of Us» і британські інфраструктури відкритих даних створили умови для порівняльних досліджень і обміну аналітичними інструментами. Великі біомедичні платформи дозволяють англо-американським командам виконувати масштабні дослідження з уніфікованими методами, що підвищує якість доказової бази для політик охорони здоров'я.

Консорціум COG-UK продемонстрував, як швидке секвенування і публічний обмін геномними даними допомагають відстежувати варіанти вірусу; ці дані активно використовувалися міжнародними партнерами для моделювання і координації відповідей, що посилює наукову взаємодію з американськими лабораторіями та центрами секвенування.

Цифрові архіви і онлайн-виставки Смітсонівського інституту зробили колекції доступними для міжнародних дослідників і студентів; інтеграція метаданих і спільні освітні програми між Смітсоніаном і британськими музеями полегшили створення крос-національних курсів і публікацій, що зміцнює культурну дипломатію й академічну співпрацю.

Партнерство університетів і фармкомпаній, зокрема Оксфорд–AstraZeneca, і міжнародні клінічні майданчики показали, як університетські дослідження можуть швидко масштабуватися через промислові канали; координація протоколів і виробництва з американськими регуляторами і виробниками підвищила оперативну взаємодію у сфері біомедицини і довіру між державами.

Нарешті, великі ресурси даних, як UK Biobank, відкрили доступ для міжнародних дослідників через платформи аналізу, що дозволило англо-американським командам проводити порівняльні епідеміологічні та генетичні

дослідження; спільна робота з такими базами підсилює наукову інтеграцію і створює довгострокові канали співпраці між інституціями обох країн[117].

Культурні інституції, змушені закрити фізичні простори, швидко адаптувалися: віртуальні виставки, онлайн-концерти і цифрові театральні постановки стали новими форматами співпраці. Це не лише зберегло зв'язок з аудиторією, а й відкрило нові ринки - люди з різних країн отримали доступ до контенту, який раніше був локалізований. Багато з цих форматів збереглися й після повернення до офлайн-діяльності, доповнивши традиційні практики.

У 2022–2025 роках співпраця набула більш стратегічного характеру. Двосторонні рамкові документи і політичні ініціативи закріпили пріоритети у сферах штучного інтелекту, квантових технологій, кібербезпеки та критичних матеріалів. На практиці це означало створення спільних дослідницьких центрів, консорціумів і робочих груп, які об'єднували університети, промисловість і державні агенції для розробки стандартів, безпечних практик і комерційно орієнтованих рішень[101].

Освітні програми стали більш орієнтованими на потреби ринку праці: курси з кібербезпеки, етики ШІ та квантової інженерії розроблялися у партнерстві з бізнесом, що скорочувало розрив між академічною підготовкою і промисловими вимогами. Практичні стажування, спільні лабораторії і програми сертифікації дозволяли студентам отримувати навички, які безпосередньо застосовувалися в індустрії. Приклад практичної реалізації: створення англо-американського консорціуму з квантових обчислень, який об'єднав університети, стартапи і великі технологічні компанії для розробки апаратних рішень і стандартів сумісності; така кооперація дозволила пришвидшити розробку прототипів і створити дорожню карту для комерційного впровадження технологій.

Робочі групи з кібербезпеки розробляли спільні підходи до захисту критичної інфраструктури, обміну інформацією про загрози і навчання фахівців. Це було важливо не лише з технічної точки зору, а й як елемент довіри між державними структурами і приватним сектором. Спільні симуляції інцидентів і

навчальні програми допомагали підготувати кадри, здатні працювати у двосторонньому середовищі.

У 2022 році активізувалася двостороння співпраця між США та Великою Британією у сфері освіти та науки. Особлива увага приділялася цифровим технологіям та квантовим дослідженням, які почали формувати нову основу для наукових і освітніх ініціатив. Одним із ключових проєктів стала програма UK–US Cyber Fellowship, що передбачала піврічні стажування студентів британських університетів у американських департаментах кіберзахисту[68]. У той самий час американські студенти мали змогу брати участь у симуляціях кіберінцидентів на базі NCSC у Лондоні. Програма давала змогу студентам здобувати практичні навички у реальному двосторонньому середовищі та навчалася ефективної взаємодії між державними структурами та приватним сектором.

У 2023 році запрацювали спеціальні інкубатори для стартапів у Бостоні та Манчестері, що фінансувалися спільно урядами США та Великої Британії. Вони об'єднували команди, які працювали над квантовою криптографією, автономними системами та безпечними алгоритмами штучного інтелекту для медицини та фінансів. Учасники проєктів отримували доступ до передової науково-технічної інфраструктури - суперкомп'ютерів у Національній лабораторії Оук-Ридж та британського ARCHER2. Це значно пришвидшувало розробку прототипів, тестування нових рішень і підвищувало практичну цінність їхніх розробок.

2024 рік ознаменувався рядом важливих наукових і прикладних ініціатив. Так, UK Research and Innovation (UKRI) спільно з National Science Foundation (NSF) організували двосторонній семінар NSF–UKRI Bilateral Workshop: Quantum Information Science in Chemistry, який об'єднав науковців із США та Великої Британії для спільної роботи над квантовими методами в хімії та матеріалознавстві[57].

У тому ж році стартував проєкт UK–USA Partnership in Health Applications for Quantum Technologies, орієнтований на застосування квантових технологій у медицині. Він об'єднав університети, лікарні, технологічні компанії та стартапи,

що дозволило розробляти квантові методи діагностики, моделювання білків і обробки великих медичних даних.

У 2024–2025 роках почала розвиватися масштабна співпраця у сфері кібербезпеки та штучного інтелекту. Велика Британія, США та Канада уклали угоду про спільну роботу над захистом критичної інфраструктури та розвитком технологій AI для кіберзахисту. Одним із практичних проєктів стала система CASTLE (Cyber Agents for Security Testing and Learning Environments), яка дозволяла моделювати кібератаки та автоматично формувати рішення для захисту цифрових систем.

У 2025 році відбувся важливий стратегічний крок - підписання офіційної угоди US–UK Technology Prosperity Deal, яка закріпила пріоритети США та Великої Британії у сферах штучного інтелекту, квантових технологій, ядерної енергетики та інновацій. У рамках угоди створювалися спільні дослідницькі центри, стандарти сумісності та інфраструктура для комерційного впровадження квантових технологій[88]. До проєкту долучилися провідні університети, такі як: MIT, Harvard, Oxford, Cambridge та технологічні корпорації: IBM, Microsoft, Google Quantum та Quantinuum, що дозволяло безпосередньо переносити наукові розробки у промисловість та оборонну сферу.

Паралельно продовжувалися освітні програми, орієнтовані на потреби сучасного ринку праці. Спільні магістерські програми з кібербезпеки, етики ШІ та квантової інженерії розроблялися у тісній співпраці з бізнесом. Практичні стажування та спільні лабораторії дозволяли студентам отримувати професійні навички, які одразу можна застосовувати в індустрії, що значно зменшувало розрив між академічною підготовкою та реальними вимогами ринку.

Найважливішим результатом тривалих програм співпраці стало формування людського капіталу - це мережі професіоналів, які розуміють контекст, мову і практики партнерів. Ці люди працювали в університетах, компаніях, державних агенціях і культурних інституціях, і саме вони забезпечували оперативну взаємодію під час криз, сприяли трансферу технологій

і створювали спільні культурні продукти. Їхня роль була критичною для того, щоб наукові і культурні ініціативи перетворювалися на практичні рішення.

Випускники спільних програм часто ставали керівниками проєктів, які реалізовувалися одночасно в обох країнах. Їхня здатність швидко налагоджувати контакти, розуміти регуляторні особливості і знаходити компроміси між академічними та комерційними інтересами була ключовою для успіху багатьох ініціатив. Культурні обміни сприяли не лише естетичному збагаченню, а й формуванню спільних наративів: фільми, театральні постановки, музичні проєкти, створені у співпраці, допомагали аудиторіям краще розуміти історичні й соціальні контексти партнерів, що підвищувало рівень взаємної емпатії і довіри.

Підсумовуючи, можна сказати, що культурна, науково-технічна та освітня співпраця між США та Великою Британією з 2000 по 2025 роки стала не лише символічним проявом «особливих відносин», а реальним інструментом зміцнення двосторонніх зв'язків. Через академічні обміни, програми подвійних дипломів, стартап-інкубатори, спільні дослідження та культурні проєкти створювалася широка мережа фахівців і інституцій, здатних швидко трансформувати знання у практичні рішення. Пандемія COVID-19 показала важливість таких мереж: університети та наукові центри обох країн змогли оперативно перейти на дистанційне навчання, координувати клінічні дослідження та обмін даними, що підвищило довіру і ефективність спільних ініціатив[88].

Стратегічні проєкти 2022–2025 років, як UK–US Cyber Fellowship, спільні квантові центри та US–UK Technology Prosperity Deal, продемонстрували практичну цінність двосторонньої кооперації: підготовка кадрів, комерційне впровадження технологій, створення стандартів і культурних продуктів. Така співпраця стала основою для інноваційного розвитку, довгострокового партнерства та стійкої взаємодії у XXI столітті, підтверджуючи, що освітні, наукові та культурні ініціативи формують надійний фундамент двосторонніх відносин.

Висновки до розділу 2

Другий розділ магістерської роботи демонструє, що англо-американські відносини у кінці XX - на початку XXI століття пройшли складний, багатошаровий процес трансформації, у якому політика, безпека, економіка та культура взаємопов'язані й взаємозалежні. Аналіз політичної та безпекової співпраці показує, що після завершення Холодної війни США та Велика Британія адаптували свої відносини до нових глобальних викликів: регіональних конфліктів, міжнародного тероризму, миротворчих операцій і гібридних загроз. Спільна участь у миротворчих місіях у Боснії, Косово, Афганістані та Іраку свідчила не лише про військову координацію, а й про високий рівень політичної довіри та готовність до ризику. Ключовим моментом стало відпрацювання інституціоналізованої співпраці: обмін розвідданими, інтеграція командних центрів, створення спільних навчальних і аналітичних платформ, що забезпечило швидке реагування на кризові ситуації. Наприклад, після терактів 11 вересня 2001 року інтеграція спецслужб і спільне планування антитерористичних операцій продемонстрували реальну операційну глибину «особливих відносин». Подальші кампанії в Афганістані та Іраку підтвердили практичну ефективність такого підходу, коли обидві країни діяли як єдина військова система, здатна одночасно забезпечувати авіаудари, наземні операції, логістику та гуманітарну підтримку.

Сучасний етап співпраці у сфері безпеки включає не лише традиційні військові операції, а й кіберзахист, контроль над ядерними технологіями та стратегічну інтеграцію в НАТО. Після вторгнення Росії в Україну у 2022 році США і Велика Британія стали лідерами міжнародної коаліції підтримки Києва, надаючи як сучасну зброю, так і фінансову допомогу, що продемонструвало здатність англо-американського тандему не лише формувати політичні рішення, а й втілювати їх на практиці. Це підтверджує, що стратегічне партнерство обох держав є стабільним і здатне швидко мобілізувати ресурси у відповідь на глобальні виклики.

Економічна співпраця США та Великої Британії у 2000–2025 роках відзначалася високою інтеграцією ринків, синхронізацією фінансових регуляторів та розвитком трансатлантичних інвестиційних потоків. Лондон і Нью-Йорк залишалися ключовими центрами глобальної фінансової архітектури, через які проходили мільярдні операції, а секторальні взаємозв'язки - у сфері фінансових послуг, технологій, фармацевтики та машинобудування - формували єдиний економічний простір. Кризи, зокрема фінансова у 2008–2009 роках, лише підкреслили взаємозалежність ринків і важливість узгоджених дій: синхронізація порятунку банків, координація програм кількісного пом'якшення та спільні заходи в рамках G20 забезпечили стабільність системи і відновлення економічного зростання. Після Брекзиту та створення UK–US Economic Prosperity Deal (EPD) у 2025 році трансатлантична торгівля стала більш прозорою та ефективною, зниження бар'єрів і оптимізація процедур прискорили обіг товарів і послуг, що підтвердило практичну цінність двосторонніх домовленостей.

Культурна, науково-технічна та освітня співпраця слугувала додатковим «м'яким фундаментом» англо-американських відносин. Спільні наукові проєкти, академічні обміни та кооперація у сфері інновацій формували мережі довіри і сприяли створенню стандартів, які впливали на безпеку, економіку та технологічний розвиток. Програми обміну студентів, науковців та фахівців у сфері оборони й кібербезпеки дозволяли швидко інтегрувати нові знання у спільні практики, що підвищувало оперативну гнучкість у кризових ситуаціях.

Узагальнюючи, можна констатувати, що кінцева інтеграція політичних, економічних та культурних механізмів забезпечила США та Великій Британії можливість діяти як єдина стратегічна і економічна система. «Особливі відносини» довели свою ефективність: вони не лише виступають символом історичних і культурних зв'язків, а й є практичним інструментом управління глобальними ризиками, підтримки стабільності фінансових систем та протидії новим загрозам. Траєкторія розвитку трансатлантичного партнерства у 2000–2025 роках демонструє, що поєднання військової координації, економічної

інтеграції та культурно-наукового обміну створює багаторівневу систему, здатну підтримувати безпеку, стимулювати зростання і формувати нові стандарти міжнародної співпраці. Ця взаємодія виступає прикладом того, як стратегічне партнерство двох держав може бути одночасно стабільним, адаптивним і практично орієнтованим, закріплюючи роль США та Великої Британії як ключових гравців на глобальній арені.

РОЗДІЛ 3.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ АНГЛО - АМЕРИКАНСЬКОГО ПАРТНЕРСТВА

3.1. Вплив Brexit на трансформацію «особливих відносин». Зміна зовнішньополітичних пріоритетів Великої Британії, пошук нових форматів співпраці зі США

Завершення процесу виходу Великої Британії з Європейського Союзу у 2020 році виявилось не просто юридичною формальністю - це був справжній стратегічний розлам. Відразу постало питання: як держава, яка десятиліттями будувала вплив через участь у європейських інституціях, зможе зберегти глобальну вагу? Відповідь Лондона була комплексна: він почав одночасно шукати нові економічні зв'язки, переглядати політику безпеки та намагатися поживати діалог із традиційним стратегічним партнером - США. Саме в цих умовах «особливі відносини» набули нових, більш практичних рис - менш риторичних і більш спрямованих на конкретні результати[124].

Під маркою «Global Britain» британські політики оголосили про прагнення перетворити країну на більш гнучкого й глобально орієнтованого актора. Ідея полягала не в тому, щоб заповнити порожнечу лише символічно, а в тому, аби створити реальні платформи для співпраці в тих сферах, де Британія може бути конкурентною і корисною для партнерів - передусім у безпеці, високих технологіях і фінтехі. Така перефокусування мала практичний сенс: Лондону потрібно було компенсувати втрату доступу до єдиного ринку ЄС і одночасно показати, що країна здатна діяти на великій геополітичній арені самостійно.

Найпершим і найпомітнішим прикладом реалізації «Global Britain» стала значна активізація у Індо-Тихоокеанському регіоні[10]. У 2021 році британський авіаносець *HMS Queen Elizabeth* здійснив багатомісячний похід через Атлантику в Тихий океан, провівши спільні навчання з військами США, Японії та Австралії.

Це був не просто показ сили на парад - це був чіткий сигнал: Лондон готовий брати участь у формуванні нової стратегії стримування навколо зростаючої конкуренції між США і Китаєм, і робити це у тісній координації з Вашингтоном і регіональними союзниками. Така присутність служить подвійній меті - демонструє незалежність дій Британії і водночас підкреслює її корисність для американських планів у регіоні[21].

Паралельно відбулося якісне посилення оборонно-технологічної співпраці - найвиразнішим прикладом став запуск AUKUS у 2021 році. Ця тристороння ініціатива США, Великої Британії та Австралії означала не лише політичну декларацію, а й реальний обмін надчутливими технологіями, включно з програмами щодо підводних човнів, дослідженнями у сфері штучного інтелекту, кібербезпеки та протидії гіперзвуковим загрозам. Для Британії це означало дві речі одночасно: доступ до високих технологій, які раніше були майже закритими, та підтвердження статусу надійного і стратегічно важливого партнера США. Механіка AUKUS показала, що сучасні «особливі відносини» будуються на індустріально-технологічних домовленостях, а не лише на політичних чи церемоніальних контактах[124].

Війна в Україні з 2022 року стала каталізатором подальшого зближення: тут Лондон виявив свою готовність діяти швидко і йти попереду в тих ініціативах, де є потреба в оперативних рішеннях. Велика Британія однією з перших передала Києву тисячі ПТРК NLAW, системи ППО, гаубиці, а також танки Challenger 2; вона також організувала масштабну програму підготовки українських військових під назвою Operation Interflex, в рамках якої десятки тисяч бійців пройшли навчання у Британії. Ці кроки не лише допомогли Україні, а й підтвердили для США: Лондон - партнер, який може швидко мобілізувати ресурси, розгортати навчальні центри і діяти у нових умовах без європейських процедурних затримок. Координація допомоги Україні стала практичним випробуванням оновлених англо-американських механізмів співпраці - від обміну розвідкою до логістики та санкційних рішень[22].

Економічна частина взаємодії також набрала нових форматів. Маючи за мету компенсувати втрати від виходу з єдиного ринку, Лондон домагався економічного партнерства з США, проте двостороння угода про вільну торгівлю в 2020–2025 роках так і не була підписана. Частково це пов'язано зі стриманою позицією Вашингтона (через внутрішні пріоритети і через питання Північної Ірландії), частково - з відсутністю політичного консенсусу в США щодо масштабних нових торгових угод. У відповідь Британія й Сполучені Штати обрали політику «модульної» співпраці: замість однієї великої угоди вони підписували серію секторальних домовленостей і декларацій - зокрема Atlantic Declaration 2023 року, що поклала основу партнерства у таких напрямках, як напівпровідники, критичні мінерали, чиста енергія та цифрова інфраструктура. Для британських компаній це відкрило канали співробітництва в галузі напівпровідникових ланцюгів постачання та інноваційних проєктів, а для уряду - спосіб показати результат без чекання на політичні дивіденди у вигляді повної торговельної угоди.

Практичні приклади «штат-до-штат» співпраці також стали новою реальністю. Коли національна двостороння угода виявляється складною, Лондон шукав партнерів серед окремих американських штатів - інвестиційні меморандуми і партнерства з Каліфорнією у галузі технологій, із Техасом у сфері енергетики, чи з іншими штатами дали змогу рухатись вперед, минаючи федеральні перепони. Це не лише компенсувало частину економічних втрат, а й зробило співпрацю більш гнучкою: приватний сектор і місцеві уряди отримали безпосередній канал доступу один до одного[29].

Ще один практичний аспект - це розширення кооперації у сфері критичної інфраструктури та кібербезпеки. За останні роки обидві держави укріпили механізми обміну інформацією про кібератаки, створили спільні центри реагування і почали розробляти уніфіковані стандарти захисту важливих секторів економіки. Для Британії, яка після Brexit втратила частину європейських регуляторних майданчиків, такі двосторонні інструменти стали

життєво важливими - вони дозволяють зберегти технічну сумісність і доступ до американських технологічних рішень.

Питання Північної Ірландії стало однією з найбільш болючих тем у трансатлантичних відносинах після Brexit[10]. Адміністрація США відкрито заявляла, що будь-які дії, які могли б підірвати Белфастську (Великий північноірландський) угоду 1998 року, стануть перепорою для більш тісної американсько-британської економічної співпраці. Ця позиція надовго стримувала просування повноцінної торговельної угоди, і лише після політичного врегулювання - зокрема появи Windsor Framework у 2023 році - напруга частково зменшилася. Для британської дипломатії це стало уроком: історичні та регіональні питання в Європі можуть мати прямий вплив на глобальні двосторонні угоди з США.

Не менш важливим наслідком стало те, що Brexit зробив британську зовнішню політику більш «оперативною». Учасність у ЄС часто означала тривалі внутрішні узгодження; без цього «гальма» Лондон здобув можливість швидше приймати тактичні рішення - це особливо було помітно у реакції на виклики безпеки та кризові ситуації. Така швидкість дій збільшила цінність Британії в очах США, у яких періодично виникає потреба у партнерах, що можуть діяти автономно, але в дусі загальних цілей[21].

Однак важливо підкреслити: посилення союзу з США - не просто одностороння «перехідна залежність». Британія виграє не лише в безпековому, але і в економічному вимірі, коли домовленості дають робочі місця, інвестиції і технологічний апгрейд національної промисловості. Наприклад, участь у програмах під AUKUS і супутніх промислових контрактах створює зворотний економічний ефект: будівництво кораблів, програмні розробки, підрядні роботи для оборонної промисловості - все це стимулює експорт британських технологій і послуг. Останні новини та домовленості навіть передбачали багатомільярдні контракти на десятиліття вперед, що має значення для внутрішніх планів зростання та зайнятості.

Водночас така стратегічна переорієнтація має ризики. По-перше, підвищена асиметрія у відносинах означає, що інтереси Лондона можуть іноді відступати перед пріоритетами Вашингтона[29]. По-друге, орієнтація на Індотихоокеанський регіон та участь у проектах, спрямованих на стримування Китаю, можуть ускладнювати економічні відносини з Пекіном, що теж має свої витрати. І по-третє, у випадку політичних змін у США британські плани, що спираються на тісну координацію з Вашингтоном, можуть відчувати кризу довіри або прагнення до переосмислення пріоритетів на іншій стороні Атлантики.

Не менш важливо звернути увагу на людський, практичний рівень: Brexit підштовхнув Британію будувати мережу конкретних інституцій і програм співпраці - від спільних дослідницьких центрів у сфері квантових технологій до центрів з підготовки військових і обмінів у сфері освіти. Це означало, що оновлення «особливих відносин» не зводилося лише до зустрічей на вищому рівні; воно впливало на щоденну роботу університетів, наукових лабораторій, оборонних підприємств та місцевих урядів. Таким чином, ефект Brexit вимірюється не лише мегадоговором чи декларацією, а низкою практичних рішень, які робили вплив відносин помітним для звичайних громадян і бізнесу.

Останні п'ять років показали, що Brexit перетворив «особливі відносини» з частково ритуального союзу на більш прагматичний, технологічно-орієнтований і стратегічно адаптивний альянс. США та Велика Британія опрацьовують нові формати - від AUKUS до Atlantic Declaration, від операцій підтримки України до секторальних економічних угод і «штат-до-штату» ініціатив. Ці формати дають змогу Британії зберегти значущість у глобальній системі, а США - мати надійного партнера у ключових регіонах. Але водночас вони вимагають від Лондона уважної внутрішньої політики: балансування між економічними витратами, регіональною політикою у Європі та глобальними безпековими зобов'язаннями[124].

3.2. Глобальні виклики XXI століття та роль англо - американського тандему

Світ на зламі 2020-х пережив низку масштабних потрясінь: пандемію COVID-19, економічну нестабільність, загострення регіональних і глобальних конфліктів, енергетичні кризи, технологічні революції та зростання геополітичного суперництва. Ці виклики виявили системні вади світового порядку, заснованого на старих альянсах і моделях безпеки, і водночас створили потребу у нових формах стратегічної координації. Особливо це стосувалося Заходу, який мав реагувати на зростання амбіцій Китаю - від військово-морської присутності в Південно-Східній Азії до контролю над критичними для глобальної економіки ланцюгами постачання. У цих умовах англо-американський тандем заявив про себе як ключовий фактор підтримки стабільності, формуючи нові механізми стримування, де Велика Британія, шукаючи після Brexit нову геополітичну роль, виступала активним і стратегічно гнучким партнером США.

У 2021 році ВМБ Британії організувала глобальне судноплавне завдання - UK Carrier Strike Group 21 під проводом авіаносця HMS Queen Elizabeth вирушила в Індійсько-Тихоокеанський регіон. Група пройшла через Середземне море, Суецький канал, Індійський океан, досягла Японії, Південної Кореї, Індії та інших ключових точок регіону[106].

Під час цього походу кораблі та авіація британської групи провели серію спільних навчань з військово-морськими силами США, Японії, Австралії, Південної Кореї та інших союзників. Це стало однією з найбільших демонстрацій військово-морської координації США, Великої Британії та регіональних союзників після Другої світової.

Такий виступ Британії - це не просто демонстрація флоту, а чітка стратегічна заява: Лондон не залишився в рамках європейської орієнтації, а пішов на «геополітичне розширення» в регіон, де сьогодні формуються центри сили. Для США це означає: мати союзника, здатного діяти далеко від Атлантики,

із зрілою військово-морською інфраструктурою та сумісністю з американськими силами.

Крім військової складової, співпраця США і Великої Британії у 2020–2025 роках охопила економічно-технологічні аспекти, пов'язані з Китаєм. У відповідь на залежність від китайських постачальників напівпровідників та критичних мінералів, партнери ініціювали перезапуск ланцюгів поставок через альянси та інвестиції у виробництво за межами Китаю. У 2023 році вони оголосили *Atlantic Declaration* - рамкову декларацію про стратегічне економічне партнерство, що передбачає співпрацю у напівпровідниках, критичних матеріалах, чистій енергетиці та цифрових технологіях. Це дозволяє створити альтернативні, більш безпечні та надійні ланцюги постачання, менш вразливі до тиску Пекіна.

Таким чином, у відношення до Китаю англо-американський тандем у 2020–2025 роках обрав стратегію поєднання: військової демонстрації потужності та зниження технологічної залежності. Британія виступила як оперативний, географічно гнучкий партнер - цінний для Вашингтона[80].

Якщо Китай являє собою структурну викликову силу у глобальному масштабі, то для Заходу після 2022 року Росія стала джерелом безпосередньої загрози. Агресія проти України перевернула систему європейської безпеки й створила ситуацію, в якій британсько-американський тандем довів свою готовність діяти швидко і координовано.

У 2022–2025 роках Велика Британія передала Україні значні об'єми оборонної допомоги: легкі протитанкові ракети (ПТРК), гаубиці, системи ППО, танки, боєприпаси. Особливо відзначилось постачання танків *Challenger 2*, що стало важливим елементом посилення обороноздатності Збройних сил України. Паралельно британські військові організували програму підготовки українських військових у себе на базах - *Operation Interflex* - де десятки тисяч солдатів пройшли тренування, вивчили західні стандарти ведення бою, тактики, користування сучасною технікою. Ці кроки забезпечили оперативну інтеграцію допомоги і підвищили ефективність української оборони[107].

Сполучені Штати, у свою чергу, доповнили британські поставки своїми - HIMARS, Javelin, системи ППО, боєприпаси, логістичну підтримку, розвіддані. Таким чином, США і Британія створили фактично спільну «збройну екосистему» для України, що працює злагоджено і доповнює одне одного.

Ця підтримка також супроводжувалась жорсткою санкційною політикою проти ключових російських енергетичних і фінансових компаній, що підривало економічний потенціал Москви та скорочувало ресурси для продовження агресії.

Для США та Великої Британії таке єднання підсилює позиції в НАТО, демонструє спроможність діяти швидко, дає сигнал союзникам на Східному фланзі, а також укріплює імідж Заходу як захисника міжнародного права та суверенітету. Для Британії, з огляду на втрату впливу через Brexit, це було шансом повернути собі роль активного гравця безпеки у Європі - вже не як член ЄС, а як стратегічний союзник США[92].

У ХХІ столітті технологічні зміни і цифровізація створили нову - кібернетичну - арену, де протистояння може стати не менш небезпечним, ніж класична війна. США та Велика Британія усвідомили це - і з 2020 року активно поглиблюють співпрацю у сфері кібербезпеки, обміну розвідданими, стандартів цифрової безпеки і захисту критичної інфраструктури.

Як частина цієї координації, був суттєво активізований механізм обміну розвідувальною інформацією між союзниками, зокрема через так звану «розвідувальну п'ятірку» (співпраця з іншими англomовними партнерами). Це дозволяє оперативно реагувати на кібератаки, координувати санкції, блокувати зловмисників і захищати інфраструктуру.

У 2023–2024 роках США і Британія започаткували низку спільних ініціатив із захисту кіберінфраструктури: навчальні програми, симуляції атак, розробку стандартів кіберзахисту для енергетики, фінансів, критичних систем. Наприклад, вони відпрацьовували сценарії кібератак на енергомережі та нафтогазові підприємства, аналізували вразливості, координували контрзаходи. Така синергія стала критичною на фоні зростаючої частоти кіберінцидентів і потенційних загроз національній безпеці[107].

Окрім оборонної складової, тандем також інвестував у довгострокове технологічне партнерство. У 2024–2025 роках США та Британія розгорнули спільні дослідження у галузі квантових комунікацій, штучного інтелекту, блокчейн-технологій, що може мати стратегічне значення для розвідки, безпеки, захисту даних і оборонних систем. Така технологічна кооперація - вже не чисто військова, а цивільна, економічна й стратегічна, що відображає зміни у природі глобальних викликів XXI століття.

Пандемія COVID-19, а потім війна в Україні створили потрясіння в енергетичних ринках - зростання цін, дефіцити, енергетичну невизначеність. Для провідних західних держав це означало, що залежність від аутсайдерів (енергетичних чи ресурсних держав) стає стратегічно небезпечною.

У відповідь США та Велика Британія почали шукати нові джерела енергії, підтримувати «зелену трансформацію», нарощувати інвестиції в відновлювані джерела. У межах Atlantic Declaration передбачено співпрацю у розвитку «зеленої енергетики», виробництві критичних мінералів та напівпровідників, необхідних для технологій енергозбереження, електрифікації, зелених технологій. Таким чином, тандем не лише реагував на кризу, а й формував нову енергетичну архітектуру - більш стійку, диверсифіковану й менш залежну від однієї держави чи регіону[80].

Британські LNG-постачання, інвестиції у вітрову й сонячну енергетику, розвиток «зеленої індустрії» - усе це стало елементом стратегії, в якій США виступають як технологічний і фінансовий партнер, а Британія - як політичний та регуляторний майданчик у Європі. Така синергія дає змогу Заходу зміцнити енергетичну автономію, зменшити енергетичну вразливість перед зовнішніми шоками і водночас підтримати технологічну конкурентоспроможність.

У 2020–2025 роках темпи розвитку технологій - штучний інтелект, квантові обчислення, гіперзвукова зброя, робототехніка, космічні технології - рясніли інноваціями. Але паралельно з цим зростали і ризики: технологічне домінування, залежність від критичних ресурсів, можливість кібервійн, інформаційних атак, витоків даних[101].

Для США й Британії це стало приводом не лише для конкуренції з технологічними суперниками, а й для поглиблення власного союзництва. Вони почали створювати спільні інститути, центри досліджень, програми фінансування інновацій, які об'єднали науковців, оборонні та цивільні структури, приватний сектор.

Наприклад, у 2024 році ухвалили рішення про спільні дослідження у сфері квантових комунікацій, мета яких - створити захищені канали обміну інформацією між США, Великою Британією та союзниками. Це питання стало критичним на фоні росту кіберзагроз та необхідності захисту розвідданих, держтаємниць, критичної інфраструктури.

Окрім того, обидві країни інвестували у розробку і впровадження технологій штучного інтелекту для військових систем, розвідки, логістики. Така технологічна кооперація - це вже не тільки питання оборони, а й питання конкурентоспроможності: хто першим отримає передові системи - отримає і перевагу[101].

У мирному, цивільному контексті, технології також стали полем співробітництва: британські та американські компанії й університети створювали спільні дослідницькі проекти, присвячені медичним інноваціям, кліматичним технологіям, «зеленим» рішенням. Це підтверджує, що англо-американський тандем трансформується - від суто військового союзу до партнерства інноваційного, технократичного, орієнтованого на майбутнє.

Тандем США та Великої Британії у 2020–2025 роках продемонстрував здатність адаптувати свої стратегії відповідно до регіональних викликів. Якщо раніше основний фокус зосереджувався на європейській безпеці та континентальних питаннях, то тепер увага поширилась на глобальні широти: Індो-Тихоокеанський регіон, Африка, Близький Схід, території Балтії.

У 2021 році британський Carrier Strike Group знову повернувся на глобальну службу - демонструючи, що флот може оперувати далеко від Атлантики, підтримувати свободу судноплавства, здійснювати навчання з союзниками[106].

У 2023–2025 роках спільні навчання, підготовка до криз, планування реагування на гібридні загрози - усе це стало частиною постійної діяльності. Наприклад, у контексті напруги навколо Тайваню, Південнокитайського моря та зростання китайського флоту, США та Британія тримають відкритими канали комунікації з союзниками, обмін розвідданими, патрулювання флотів, демонстрацію присутності. Це має також запобіжний ефект: сигнал капіталізму, демократії, готовності захистити статус-кво.

У той же час, для країн, які прагнуть до стабільності, такий тандем означає гарантію підтримки у разі зовнішньої агресії. Це підвищує значення Британії як глобального актора - не просто через історію чи традиції, а через реальну здатність діяти далеко від дому, у віддалених регіонах, у партнерстві з США.

3.3. Прогноз розвитку «особливих відносин» у 2025–2035 рр.

Упродовж 2025–2035 років «особливі відносини» США та Великої Британії з високою ймовірністю еволюціонуватимуть у напрямі технологічної, оборонно-промислової та регуляторної інтеграції, що виходить за межі символічних декларацій. Фундамент цієї еволюції - стійка стратегічна близькість у безпековій архітектурі Заходу (НАТО, «П'ять очей», ядерне стримування) та спільні інтереси у цифровій економіці, де інтероперабельність даних і стандарти безпеки визначають конкурентоздатність[43]. Після Brexit двостороння рамка кооперації набуває модульного характеру - замість «всеосяжної» угоди про вільну торгівлю набирають ваги секторальні «мікроугоди» про взаємне визнання стандартів, професійних кваліфікацій, безпечні потоки даних, експортний контроль критичних технологій, а також спільні підходи до кліматичної та кіберстійкості. У цьому контексті ключовими рушійними силами стають узгодження правил для штучного інтелекту, кібербезпеки й напівпровідників, а також інституційні механізми спільного реагування на кризи - від геополітичних конфліктів до збоїв у глобальних ланцюгах постачання.

Сценарій поглиблення співпраці передбачає перехід від «обміну інформацією» до спільного виробництва й спільної сертифікації, що матеріалізує особливі відносини у конкретних індустріальних потужностях і стандартизованих процесах. В оборонній сфері AUKUS фактично стає індустріальним містком для ко-розробки і ко-виробництва компонентів підводних платформ, безпілотних систем та сенсорних технологій; практично це означає спільні лінії випуску гідроакустики, уніфіковані системи управління, інтегровані навчальні центри для екіпажів та інженерів, і - критично важливо - узгоджені кіберпротоколи захисту флоту[72]. В межах НАТО виникає потреба у «цифрових» стандартах сумісності: єдина семантика даних для авіації, флоту та ППО, загальний «interop-cloud» для обміну тактичними даними, стандартизовані API для коаліційних платформ. Практичним випробувальним полігоном цієї інтеграції виступає підтримка України: перехід від разових поставок зі складів до довгострокових контрактів спільного виробництва боєприпасів, систем радіоелектронної боротьби й безпілотників у Європі, що підвищує прогнозованість та зменшує витрати, одночасно поглиблюючи технологічну сумісність[43].

У сфері технологій поглиблення співпраці набуває форми «спільних рейок» для цифрової економіки: узгоджені протоколи оцінки ризиків ІІІ, взаємне визнання сертифікатів для критичних застосувань у медицині, енергетиці, транспорті, а також створення спільних «пісочниць», де моделі тестуються на узгоджених сценаріях. Напівпровідникова кооперація концентрується на R&D у нових матеріалах, дизайні-IP, пакуванні чипів і перевірених постачальниках: спільні фонди для стартапів у дизайні, програми обміну інженерами по університетських і промислових треках, координація закупівель у «дружніх» фабриках з довгими контрактами, що зменшують ризики «вузьких горлечок»[88]. У царині даних - двостороння угода про безпечні трансатлантичні потоки зі сильними гарантіями приватності, спільні CERT-коридори для критичної інфраструктури та механізми колективного реагування, які скорочують час простоїв і масштаби збитків у разі кібератак. Такі

домовленості створюють для бізнесу ефект єдиного ринку: передбачувані правила, нижчі витрати на відповідність, швидший вихід інноваційних продуктів.

Енергетична співпраця у сценарії поглиблення спирається на SMR як опору базового безвуглецевого навантаження та на координацію стандартів офшорної вітрової генерації й водневої економіки. Спільні проєкти SMR із узгодженими стандартами безпеки, сертифікацією і фінансовими механізмами (включно з експортними кредитами) дають британським майданчикам доступ до американських технологій та капіталу, а американським виробникам - стабільні ринки збуту[95]. Паралельно координуються стандарти високовольтних мереж передачі (HVDC), сертифікація «зеленого» водню, логістика експорту й облік вуглецевого сліду - це відкриває можливість для синхронізованої «зеленої» торгівлі, знижує цінові ризики і посилює енергетичну безпеку. На рівні торгівлі та регуляцій формується корпус «мікроугод» у фармацевтиці, медтехніці, фінтеху, кібербезпеці: взаємні «паспортні» режими для ліцензій і допусків, єдині формати звітності, спільні реєстри санкційних бенефіціарів та інтегровані інструменти замороження активів, які підвищують ефективність фінансового нагляду і санкційного тиску.

Разом з тим, сценарій ризиків політичних змін показує, як виборчі цикли, фіскальні обмеження та політичні пріоритети можуть тимчасово пригальмовувати інтеграційні процеси або зміщувати акценти. Зміна адміністрації у США часто приносить корекції до індустріальної політики (субсидії, локалізація виробництва), торговельної тональності (протекціонізм, перегляд тарифів) та до експортного контролю, що здатне затримувати укладання нових «мікроугод», сповільнювати бюджетне фінансування спільних програм і вимагати повторних оцінок ризиків[19]. У Великій Британії внутрішні пріоритети різних урядів - баланс між ринковими підходами і проактивною індустріальною політикою, масштаб інвестицій у оборонну промисловість, ризик-орієнтованість регулювання ІІІ - також впливають на темпи імплементації узгоджених стандартів. На рівні регуляторики потенційна

розбіжність між більш гнучким галузевим підходом у США та ризик-орієнтованим у Британії здатна породжувати «подвійні» витрати бізнесу та знижувати інтегрованість сертифікатів безпеки. Експортний контроль високих технологій - ще один вузол тертя: різні пороги, критерії ризику і процедури ліцензування ускладнюють спільні проєкти й додають невизначеності інвесторам.

Бюджетна арифметика часто диктує межі можливого: у періоди фіскального тиску довгі інфраструктурні й оборонні контракти можуть скорочуватися або переноситися, спільні виробничі лінії - працювати нерівномірно, а завантаження підприємств - коливатись[124]. Політичний тиск на локалізацію здатен обмежувати двосторонні індустріальні зв'язки, ускладнювати логістику та підвищувати собівартість продукції; це особливо помітно в секторах з високою капіталоемністю та складними ланцюгами постачання (електрочипи, авіакосмічна галузь, енергетика). Додатковий пласт невизначеності створює пост-Brexit управління - режими торгівлі у Північній Ірландії, періодичні регуляторні «хвилі», які ускладнюють бізнес-планування, вимагають постійної комунікації урядів із приватним сектором та коригування механізмів взаємного визнання стандартів[123].

Міжнародні кризи, скоріше за все, стануть «стрес-тестами» особливих відносин, змушуючи США та Велику Британію перевіряти гнучкість і швидкість координації. На європейському театрі затяжна війна проти України підтримуватиме високий попит на боєприпаси, ремонтні потужності та підготовку кадрів, що стимулює створення спільних кластерів у Європі з узгодженими стандартами якості та взаємними страховими гарантіями. У разі ескалацій в Індо-Тихоокеанському регіоні (навколо Тайваню чи в Південно-Китайському морі) пріоритети ресурсів, логістики й експортного контролю будуть переглянуті: потрібні резервні маршрути, диверсифікація постачальників, спільні «стрес-тести» критичних компонентів, щоб уникнути системних перебоїв у оборонці та цивільній інфраструктурі. Турбулентність на Близькому Сході впливатиме на енергетичні ціни та безпеку морських шляхів;

відповідь - спільні морські місії із захисту торговельних маршрутів, страхові механізми хеджування енергетичних ризиків та синхронізоване управління стратегічними резервами.

Фінансові потрясіння й кіберінциденти потребують інституційних «шлюзів ліквідності» та узгоджених протоколів реагування. Координація центральних банків і регуляторів, спільні стандарти стрес-тестів для банківської системи, інтегровані канали обміну даними про інциденти і резервні платіжні коридори для критичних ситуацій - це практичні інструменти зменшення системних ризиків і запобігання «розливу» криз через фінансові межі. На технологічному фронті - програми буферних запасів для чипів, довгострокові договори з «надійними» фабриками, каталоги взаємної допомоги для швидкого відновлення після кібератак у сферах енергетики, авіації, портової логістики. Кліматичні ризики диктують власний порядок денний: спільні стандарти стійкості для портів і аеропортів, інвестиції у прибережний захист, модернізація HVDC-мереж та резервні енергопотужності для зменшення ймовірності масштабних відключень.

Щоб перевести стратегічні наміри у вимірюваний прогрес, доцільно запровадити «панель індикаторів» особливих відносин, яка б відстежувала частку оборонних R&D у спільних програмах, глибину цифрових «мікроугод», ступінь узгодженості стандартів ШІ та даних, швидкість санкційної імплементації, а також портфель спільних енергетичних проєктів (SMR, офшорна вітрова, водень)[123]. Інституціоналізація «швидких треків» рішень для технологій, що потребують термінового узгодження (кіберпротоколи, інцидент-репортинг), зменшує втрати від бюрократичних затримок і підтримує інерцію кооперації в періоди політичних пауз. Окремим блоком має стати узгодження «безпечних коридорів» ланцюгів постачання: спільні аудити постачальників, буферні запаси критичних компонентів, резервні маршрути - це компенсаційні механізми на випадок геополітичних і логістичних потрясінь. Довгострокову стійкість забезпечать спільні освітні та наукові хаби: магістерські та PhD-треки у сферах ШІ, кібербезпеки, оборонної інженерії, енергетики з

обміном кадрами, що формує покоління фахівців, здатних утримувати технологічну сумісність і підвищувати якість двосторонньої взаємодії[101].

Практично важливими дорожніми картами на 2025–2035 роки є: створення англо-американського кластеру боєприпасів у Європі з тристоронніми контрактами, і взаємними страховими гарантіями; розгортання «interop-cloud» із загальними API для оборонних платформ та уніфікованими кіберпротоколами; запуск спільних пісочниць III для критичної інфраструктури з взаємним визнанням сертифікатів;

узгодження стабільного правового режиму трансатлантичних потоків даних із «паспортом відповідності» для бізнесу;

формування фонду дизайн-IP у напівпровідниках, програм обміну інженерами та довгострокових закупівель у «дружніх» фабрик;

пілотні парки SMR із відкритими тендерами для постачальників із обох країн;

спільні інвестиції в офшорну вітрову інфраструктуру та сертифікацію зеленого водню; уніфікація санкційних даних через спільний API, інтеграція фінансової розвідки та спільні стрес-тести кіберстійкості банків. Всі ці кроки переводять політичну близькість у матеріальну інфраструктуру безпеки й розвитку[52].

Підсумовуючи вище окреслене у діослідженні, базова траєкторія 2025–2035 років - це зміцнення «особливих відносин» як системи практичної взаємодії, а саме введення та зміцнення спільних стандартів, будівництво спільних заводів, упорядкування та збереження, охорона спільних даних, створення та розгирення спільних кадрів. Оптимістичний варіант - інституціоналізація узгоджених правил III та кібербезпеки, розширення мережі «мікроугод», запуск спільних фондів для критичних технологій і стійка санкційна синхронізація. Стриманий варіант містить періодичні паузи через виборчі цикли, фіскальні обмеження і локалізаційний тиск, які погіршують інтероперабельність, але не руйнують фундамент довіри. Кризовий варіант випробовує стійкість ланцюгів та швидкість координації, проте за умови

впровадження «панелей індикаторів», швидких треків і «безпечних коридорів» постачання система залишається працездатною. Власне, сила «особливих відносин» у наступному десятилітті полягатиме не в риторичі, а в здатності вмонтувати політичну близькість у конкретні інституції, стандарти й виробничі практики - так вони стають не лише символом історичної дружби, а щоденною інфраструктурою безпеки, конкурентоспроможності та розвитку.

Висновки до розділу 3

Дослідивши цей розділ, взаємодія двох держав нашою є до але важливої думки: «особливі відносини» США та Великої Британії перестали бути переважно символом і стали щоденною інфраструктурою співпраці. Brexit не розірвав цей зв'язок, а змусив його дорослішати: Лондон відмовився від звичних європейських механізмів і перейшов до більш гнучкої, практичної моделі взаємодії з Вашингтоном. Замість великої політичної риторики маємо спільні виробництва, узгоджені стандарти, прозорі процедури обміну даними і швидкі канали реагування на кризи. Це не красиво «на словах», але працює «на ділі»: там, де потрібна швидкість, сумісність і довіра.

Після Brexit Британія зробила ставку на сфери, де вона справді має додану цінність: оборона, високі технології, кібербезпека, фінанси, енергетика. Ініціатива «Global Britain» у цьому сенсі була не просто брендом, а способом зайняти місце у світі без європейських рамок, діяти самостійно і водночас у риму з інтересами США. Характерно, що перші яскраві кроки відбулися поза Європою - в Індо-Тихоокеанському регіоні, де британська авіаносна група показала не тільки флаг, а здатність працювати пліч-о-пліч із американськими й регіональними союзниками. AUKUS став логічним продовженням: не гасло, а механіка обміну надчутливими технологіями, спільних розробок і виробництва. Для Лондона це доступ до закритих раніше технологій і довгі контракти; для Вашингтона - перевірена промислова спроможність партнера, на якого можна покластися.

Війна в Україні стала, хоч і трагічним, але дуже показовим тестом на реальність цієї взаємодії. Британія діяла швидко: озброєння, танки, навчання десятків тисяч військових, санкції. США доповнили це далекобійними системами, розвідкою, логістикою. Разом вони створили «екосистему допомоги» - узгоджену по стандартах і темпах, без зайвих пауз і публічних драм. Це продемонструвало, що «особливі відносини» вміють працювати в режимі реальної загрози, коли важливі години й дні, а не декларації. Паралельно з безпекою - економіка: замість великої торговельної угоди сторони свідомо перейшли до мережі «мікроугод» і рамкових декларацій на зразок Atlantic Declaration, які закривають конкретні вузли - напівпровідники, критичні мінерали, чисту енергетику, цифрові потоки. У цьому підході менше театру і більше інженерії.

Глобальні виклики XXI століття - Китай, Росія, кіберзагрози, енергетичні потрясіння - не просто зблизили Лондон і Вашингтон, а змусили їх синхронізуватися на рівні «нутрошів» систем: ланцюгів постачання, протоколів кіберзахисту, сертифікацій критичних технологій, стандартів обміну даними. У відповідь на технологічні й ресурсні залежності з'явилися спільні інвестиції у «дружні» фабрики, фонди для дизайн-ІР у чипах, програми обміну інженерами, а також узгоджені правила безпечних трансатлантичних потоків даних. Енергетика стала окремою лінією зближення: малі модульні реактори, офшорний вітер, водень, модернізація HVDC-мереж - це не просто «зелені» плани, а питання стратегічної стійкості й цінової безпеки. Коли стандарти узгоджені, бізнесу легше планувати, а державам - менше залежати від настроїв і шоків.

Прогноз на 2025–2035 роки виглядає прагматично: основа «особливих відносин» - це інституції і процедури. В обороні - спільне виробництво боєприпасів і морських систем, цифрова сумісність платформ, «хмара інтероперабельності» для тактичних даних. У технологіях - взаємне визнання сертифікатів безпеки III для критичних сфер, спільні «пісочниці» для тестування моделей, узгоджені підходи до кіберінцидентів. У чипах - фонди для

стартапів, довгі контракти з перевіреними фабриками, буферні запаси для вузьких місць. В енергетиці - пілотні парки SMR, спільні інвестиції в офшорні мережі, сертифікація «зеленого» водню. У фінансах - спільний формат санкційних даних, інтегрована фінансова розвідка, кіберстійкість платіжної інфраструктури. Все це звучить неблизкуче, але саме такі «рейки» тримають поїзд на швидкості.

Ризики нікуди не зникають. Вибірчі цикли в США здатні змінювати тональність торгівлі й промислової політики; у Британії урядові пріоритети впливають на темпи імплементації стандартів і бюджетні рішення. Локалізаційний тиск може ускладнювати кооперацію у виробництві, а регуляторні розбіжності - збільшувати витрати на відповідність. Постбрекзитні нюанси на кшталт Північної Ірландії час від часу нагадують, що політична географія має свою вагу. Але всі ці ризики керовані, якщо вбудувати «панель індикаторів» для відстеження реального прогресу, запровадити механізми швидких рішень для термінових технологічних питань і домовитись про «безпечні коридори» для критичних ланцюгів постачання. Іншими словами - якщо система буде бачити себе і швидко самооновлюватись.

Найважливіша зміна, яку фіксує цей розділ, - перехід від великих історій до маленьких щоденних справ. «Особливі відносини» стають відчутними на рівні робочих місць у високотехнологічних секторах, доступу університетів до спільних лабораторій, швидших процедур для компаній, які виводять продукти на ринок у двох юрисдикціях. Це відбувається тоді, коли стандарти сумісні, сертифікації взаємно визнані, дані течуть без зайвих бар'єрів, а інциденти не паралізують системи, бо є спільні протоколи реагування. Гармонія тут не в пафосі, а в тому, що інженер, студент, підприємець і військовий підрозділ розуміють правила гри і довіряють одне одному.

Звідси випливає і загальний висновок: сила англо-американського партнерства у найближче десятиліття залежатиме від здатності зберігати інституційну сумісність і швидкість координації. Якщо спільні платформи, хаби, стандарти і навчальні програми працюватимуть без збоїв, альянс витримає і

політичні зміни, і зовнішні кризи. Якщо ж риторика знову переважить над практикою, система швидко втратить темп. На щастя, наявні тенденції показують протилежне: сторони вже переклали символічну близькість на мову інженерії, сертифікацій і довгих контрактів. У цьому - зрілий сенс «особливих відносин» сьогодні: менше обіцянок, більше робочих механізмів; менше жестів, більше спільних справ. І саме така буденна, але міцна конструкція дає безпеку, конкурентоспроможність і розвиток - не на словах, а на роки вперед.

ВИСНОВКИ

Дослідження еволюції «особливих відносин» між Сполученими Штатами Америки та Великою Британією дозволяє простежити, як історична спадщина та сучасні виклики формують двостороннє партнерство і визначають його перспективи на найближче десятиліття. Аналіз показує, що сьогодні «особливі відносини» стали не лише символічним, а й практичним інструментом взаємодії, який функціонує щодня на рівні інституцій, програм та секторальних домовленостей.

Втрата європейського контексту після Brexit стала каталізатором змін у британсько-американських відносинах. Лондон був змушений шукати нові формати взаємодії, а Вашингтон - переосмислити роль Великої Британії як оперативного та технологічно сумісного партнера. Поступово акцент змістився від декларацій до конкретних практичних механізмів, таких як спільні програми у сфері оборони, енергетики, кібербезпеки та технологій.

Глобальні виклики XXI століття безпосередньо впливають на зміст партнерства. Конкуренція з Китаєм, агресія Росії проти України, зростання кіберзагроз та енергетична нестабільність стимулюють США і Велику Британію тісніше координувати свої дії та розширювати сферу співпраці. Тепер головний акцент включає не лише військово-політичну сумісність, а й питання напівпровідників, стандартів штучного інтелекту, енергетичної безпеки та цифрових потоків.

Інституціоналізація практичної взаємодії виступає надійним фундаментом стійкості партнерства. Спільні фонди, довгострокові контракти, кооперація у виробництві критичних компонентів та навчальні програми створюють матеріальну основу, здатну витримувати політичні коливання. Приклади AUKUS, Atlantic Declaration та численні секторальні «мікроугоди»

демонструють, що інституційні механізми перетворюють політичну волю на конкретні результати.

Поглиблення співпраці формує взаємні вигоди, але одночасно підвищує взаємну вразливість. Тісна інтеграція в оборонній промисловості або в ланцюгах постачання напівпровідників означає, що збої в одній країні швидко впливають на іншу. Для зменшення цих ризиків необхідно поєднувати інтеграцію з диверсифікацією, буферними запасами та «безпечними коридорами» постачання, а також швидко реагувати на політичні зміни.

Технологічна кооперація стає визначальним елементом «особливих відносин». Узгодження стандартів для штучного інтелекту, спільні пісочниці для тестування критичних застосувань, співпраця у квантових комунікаціях, напівпровідникові ініціативи та кібербезпека формують нову «технологічну архітектуру», яка забезпечує оперативну сумісність та створює конкурентні переваги для обох країн, водночас потребуючи чітких правил і етичних стандартів.

Енергетична співпраця набуває стратегічного значення в умовах переходу до низьковуглецевих джерел та розвитку нових технологій. Інвестиції у SMR, офшорну вітрову енергетику та водневу інфраструктуру не лише підвищують енергетичну безпеку, а й відкривають економічні можливості для обох держав, зменшуючи ризики енергетичних шоків.

Санкційна та фінансова координація виступає ефективним інструментом зовнішньої політики. Узгоджені списки санкцій, спільні формати обміну фінансовою розвідкою та інтегровані інструменти замороження активів дозволяють ефективно реагувати на агресорів і запобігати обходу режимів, забезпечуючи оперативність і технічну сумісність.

Людський капітал та науково-освітні зв'язки є довгостроковою інвестицією у стійкість партнерства. Програми магістерських та PhD, обміни інженерами та дослідниками, створення спільних наукових хабів формують покоління фахівців, здатних працювати в умовах стандартів, практик і культур обох країн, що забезпечує «м'яку інфраструктуру» довіри.

Управління ризиками потребує практичних інструментів та системних підходів. Панелі індикаторів для оцінки прогресу, «швидкі треки» для технологічних рішень, процедурні механізми кризового реагування та буферні запаси критичних компонентів дозволяють зберегти інерцію співпраці навіть під час політичних змін.

Досвід України та інших третіх країн демонструє, як двостороння координація може швидко перетворюватися на ефективну «екосистему допомоги», поєднуючи постачання озброєнь, навчання, розвідку та санкційну політику. Ці приклади надають важливі уроки для побудови майбутніх механізмів підтримки партнерів у кризах.

Баланс між інтеграцією та збереженням суверенітету залишається ключовим викликом. Поглиблення співпраці не повинно обмежувати стратегічну автономію сторін, тому партнерство має базуватися на принципах взаємної вигоди, прозорості та поваги до національних інтересів.

Прозора і зрозуміла комунікація з громадськістю сприяє зміцненню підтримки співпраці. Пояснення переваг, демонстрація конкретних результатів та відкритість у питаннях регуляції і стандартів допомагають знизити політичні ризики, особливо в умовах внутрішньополітичної напруженості.

Гнучкість форматів співпраці дозволяє рухатися вперед навіть при політичних блокуваннях. Модульний підхід, секторальні пакети та ініціативи «штат до штату» забезпечують адаптивність і збереження динаміки партнерства у складних умовах.

Інвестиції у довгострокові проєкти визначають майбутнє партнерства. Будівництво виробничих потужностей, створення наукових центрів та довгострокові контракти у сфері енергетики й оборони потребують політичної волі та фінансових ресурсів, адже саме вони гарантують стійкість у майбутньому.

Науково-методологічна цінність дослідження полягає у комплексному поєднанні історичного аналізу, оцінки сучасних викликів та прогнозування практичних сценаріїв розвитку. Такий підхід дозволяє не лише описати

поточний стан, а й запропонувати конкретні інструменти для управління ризиками та зміцнення співпраці.

Сучасне англо-американське партнерство перебуває у фазі практичної зрілості. Воно вже не обмежується історичними наративами, а перетворилося на мережу інституцій, стандартів і виробничих практик, які функціонують щодня. Сила тандему у найближче десятиліття залежатиме від здатності перетворювати політичну близькість на конкретні інструменти безпеки та розвитку - від спільних заводів і дата-центрів до навчальних програм і стандартів ШІ. Збереження інституційної сумісності, інвестиції у довгострокові проєкти та швидка реакція на кризи забезпечать стійкість «особливих відносин» як одного з ключових стовпів західної безпеки та глобальної стабільності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 2008 financial crisis. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/2008_financial_crisis (дата звернення: 07.09.2025).
2. 2008 United Kingdom bank rescue package. Wikipedia. URL: (дата звернення: 18.08.2025)
3. 2009 United Kingdom bank rescue package. Wikipedia. URL: (дата звернення: 22.08.2025)
4. Abd Aziz Z., Rosli N. From Allies to Partners: A Historical Analysis of UK–US Relations. SINERGI: Journal of Strategic Studies & International Affairs. 2024. URL: <https://spaj.ukm.my/sinergi/index.php/sei/article/view/94> (дата звернення: 23.08.2025).
5. Allison, G. Destined for Conflict? The US-China Strategic Competition. New York: Penguin, 2021.
6. Anticipated merger between NYSE Group, Inc. and Euronext N.V. 2006. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/555de3dde5274a74ca0000cd/nys_e.pdf (дата звернення: 07.09.2025).
7. AUKUS Joint Leaders’ Statement. UK Government. 2021. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/632df1e6d3bf7f56794d4484/AUKUS_leaders_statement.pdf (дата звернення: 23.08.2025).
8. Bank of England — Quarterly Bulletin 2009 Q3. URL: <https://www.bankofengland.co.uk/-/media/boe/files/quarterly-bulletin/2009/quarterly-bulletin-2009-q3.pdf> (дата звернення: 07.09.2025).
9. Bartlett C. J. “The Special Relationship”: A Political History of Anglo-American Relations Since 1945. London : Routledge, 2006.
10. Black, J. & Smith, T. Global Britain and the Transatlantic Alliance: Post-Brexit Dynamics. London: Routledge, 2022.

11. Black, J., & Wilson, R. (2022). Global Britain in Practice: Defence, Trade, and Diplomacy. Chatham House Report.
12. Bobbitt Ph. The Shield of Achilles: War, Peace, and the Course of History. New York : Knopf, 2002.
13. British Council Arts. Artist Residency Programme — International Mobility and Grants. URL: <https://arts.britishcouncil.org> (дата звернення: 07.09.2025).
14. British Council Türkiye. Museum without Walls — Digital Exhibitions Platform. URL: <https://www.britishcouncil.org.tr/en/programmes/arts/museum-without-walls> (дата звернення: 07.09.2025).
15. British Museum / Google Cultural Institute. The Museum of the World — Interactive Digital Project. URL: <https://thefwa.com/cases/the-museum-of-the-world?p=weir-wong> (дата звернення: 07.09.2025).
16. Burk K. Britain, America and the Special Relationship since 1945. London : Routledge, 2002.
17. Butterfield R. H. The Vision of Anglo America: The US–UK Alliance and the Emerging Cold War, 1943–1946. Cambridge : Cambridge University Press, 2020.
18. Campen A. R. The Nuclear Link: The United States, Britain and the Mutual Defence Agreement. Journal of Strategic Studies. 2004.
19. Congressional Research Service. U.S.–UK Trade Relations: Background and Select Issues. URL: https://www.congress.gov/crs_external_products/IF/PDF/IF11123/IF11123.19.pdf (дата звернення: 07.09.2025).
20. Cox M. The Empire's Back: Late Imperialism and the Special Relationship. Cambridge : Polity Press, 2008.
21. Cummings, O. The Impact of Brexit on the UK-US Strategic Partnership. International Affairs, 97(5), 1203–1222. 2021.
22. Dempsey, J. Post-Brexit British Foreign Policy and the 'Global Britain' Agenda. London: Routledge. 2022.
23. Dobson A. P. The Origins of the Anglo-American Alliance, 1937–1941. London : Routledge, 1998.

24. Dobson A., Marsh S. Anglo-American Relations: End of a Special Relationship? *The International History Review*. 2017. Vol. 39, No. 3. P. 404–425.
25. Dumbrell J. *A Special Relationship: Anglo-American Relations from the Cold War to Iraq*. Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2006.
26. Dumbrell J. *British Foreign Policy, 1997–2006*. Basingstoke : Palgrave, 2009.
27. Dumbrell J., Schäfer A., eds. *America's "Special Relationships": Foreign and Domestic Aspects of the Politics of Alliance*. London : Routledge, 2003.
28. Emergency Economic Stabilization Act of 2008. Wikipedia. URL: (дата звернення: 08.10.2025)
29. European Council on Foreign Relations. *Brexit and the Changing Role of the UK in Global Security*. Brussels, 2023. (дата звернення: 12.10.2025)
30. Financial Institutions News. UK–US FRWG publish joint statement. 26.06.2025. URL: <https://www.financialinstitutionsnews.com/2025/06/26/uk-us-financial-regulatory-working-group-publish-joint-statement/> (дата звернення: 07.09.2025).
31. Finnemore M. *National Interests in International Society*. Ithaca : Cornell University Press, 2001.
32. Freedman L. *Security: A New Framework for Analysis*. Boulder : Lynne Rienner, 2003.
33. GOV.UK. The UK's trade negotiations with the US. URL: <https://www.gov.uk/government/collections/the-uks-trade-negotiations-with-the-us> (дата звернення: 07.09.2025).
34. GOV.UK. Trade and investment core statistics book. URL: <https://www.gov.uk/government/statistics/trade-and-investment-core-statistics-book/trade-and-investment-core-statistics-book> (дата звернення: 07.09.2025).
35. GOV.UK. UK support to Ukraine: factsheet. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/uk-support-to-ukraine-factsheet> (дата звернення: 12.10.2025).

36. GOV.UK. UK–US Financial Regulatory Working Group — Joint statements. URL: <https://www.gov.uk/government/collections/uk-us-financial-regulatory-working-group-joint-statements> (дата звернення: 07.09.2025).
37. GOV.UK. United States – UK Trade and Investment Factsheet (2025). URL: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/681343167e56aaab3b5253e5/unit-ed-states-trade-and-investment-factsheet-2025-05-02.pdf> (дата звернення: 07.09.2025).
38. Haglund D. G. The US “Culture Wars” and the Anglo-American Special Relationship. London : Palgrave, 2019.
39. Harding L. The Snowden Files. London : Vintage, 2014.
40. Hathaway R. Anglo-American Relations in the Twentieth Century. London : Macmillan, 1995.
41. Hill Ch., Smith M. International Relations and the “Special Relationship”. Oxford : Oxford University Press, 2008.
42. Hitchens Ch. Blood, Class and Empire: The Enduring Anglo-American Relationship. New York : Nation Books, 2004.
43. Hordiienko, L., & Khamula, S. (2020). Special relationship between the United Kingdom and the USA: Current state and future prospects. *Political Science and Security Studies Journal*, 1(2). <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1330776> (дата звернення: 12.10.2025).
44. House of Commons Library. Military assistance to Ukraine (Feb 2022 – Jan 2025). URL: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9477/> (дата звернення: 07.09.2025).
45. How Trump is Reshaping UK Policy on Defence, Trade and Immigration. StratNewsGlobal. Retrieved from <https://stratnewsglobal.com/world-news/how-trump-is-reshaping-uk-policy-on-defence-trade-and-immigration/> (дата звернення: 23.08.2025).

46. International Monetary Fund. The Global Economic Recovery 10 Years After the 2008 Financial Crisis. IMF Working Paper, 2019. URL: <https://www.imf.org/en/publications/wp/issues/2019/04/26/the-global-economic-recovery-10-years-after-the-2008-financial-crisis-46711> (дата звернення: 07.09.2025).
47. KEY AREAS OF CO-OPERATION. UK Parliament Publications. URL: (дата звернення: 02.10.2025)
48. Largest banks in the United Kingdom — statistics & facts.Statista. URL: <https://www.statista.com/search/?q=largest+banks+in+the+united+kingdom> (дата звернення: 07.09.2025).
49. Lord C. American Exceptionalism and the “Special Relationship”. London : Palgrave, 2012.
50. Loth W. Churchill and the British “Special Relationship”. Cambridge : Cambridge University Press, 2015.
51. Louis W. R., Bull H., eds. The Special Relationship: Anglo-American Relations Since 1945. Oxford : Oxford University Press, 1986.
52. Making the U.S.-UK Special Relationship Fit for Purpose.CSIS. URL: <https://www.csis.org/analysis/making-us-uk-special-relationship-fit-purpose> (дата звернення: 12.10.2025).
53. Mapping Operation Panther's Claw. BBC News. URL: (дата звернення: 05.10.2025)
54. McKinsey Global Institute. A decade after the global financial crisis — what has (and hasn't) changed? URL: <https://www.mckinsey.com/~/media/McKinsey/Industries/Financial%20Services/Our%20Insights/A%20decade%20after%20the%20crisis%20its%20a%20different%20world/A%20decade%20after%20the%20crisis%20its%20a%20different%20world.pdf> (дата звернення: 07.09.2025).
55. Ministry of Defence (UK). Annual Report on Defence and Security Cooperation with the United States. London, 2024. URL:

- https://assets.publishing.service.gov.uk/media/6909c86b14b040dfe829220f/Ministry_of_Defence_annual_report_and_accounts_2024_to_2025.pdf
56. National Security Strategy 2025 (UK). URL: <https://surl.lu/kopspn> (дата звернення: 07.09.2025).
  57. Norton Rose Fulbright. UK–US trade negotiations: an analysis of the negotiating objectives. 2020. URL: <https://www.nortonrosefulbright.com/en/knowledge/publications/c7a2fcc0/uk-us-trade-negotiations-an-analysis-of-the-negotiating-objectives> (дата звернення: 07.09.2025).
  58. NSF–UKRI Bilateral Workshop: Quantum Information Science in Chemistry. URL: <https://arxiv.org/abs/2409.04264> (дата звернення: 07.09.2025).
  59. Nye, J. *Soft Power and Technological Competition in the 2020s*. Cambridge: Cambridge University Press, 2022.
  60. O’Sullivan R. US–UK intelligence cooperation and the “special relationship”. *Intelligence and National Security*. 2002. Vol. 17, no. 4. P. 109–144.
  61. Office of the United States Trade Representative. *US-UK Trade and Investment Initiatives 2020–2025*. USTR Report, 2025.
  62. Parmar I. *Special Interests, the State and the Anglo-American Alliance, 1939–1945*. London: Routledge, 1996. 200 p.
  63. Parmar I. *Think Tanks and Power in Foreign Policy: A Comparative Study of the Role and Influence of the Council on Foreign Relations and the Royal Institute of International Affairs, 1939–1945*. Palgrave Macmillan, 2004. URL: <https://archive.org/details/thinktankspoweri0000parm/mode/2up?q=%22karl+knudsen%22>
  64. Parmar I., Cox M. (eds.). *Soft Power and US Foreign Policy: Theoretical, Historical and Contemporary Perspectives*. Routledge, 2010. URL: <https://www.perlego.com/book/1610152/soft-power-and-us-foreign-policy-theoretical-historical-and-contemporary-perspectives-pdf>
  65. Provision of Emergency Liquidity Assistance in 2008–09. Bank of England. URL: <https://www.bankofengland.co.uk/->

/media/boe/files/news/2012/november/the-provision-of-emergency-liquidity-assistance-in-2008-9.pdf

66. Pyk S. Special Relationship of the USA and Great Britain in the Intelligence Sphere. Bulletin of Lviv National University. International Relations. 2017. No. 42. P. 117–122. URL:file:///C:/Users/Admin/Downloads/7714-15346-1-PB.pdf (дата звернення: 07.09.2025).
67. RECOVERY Trial. Dexamethasone Statement — Official Clinical Trial Results. URL:https://www.recoverytrial.net/files/recovery_dexamethasone_statement_160620_v2final.pdf (дата звернення: 07.09.2025).
68. Reynolds D. One World Divisible: A Global History Since 1945. London : Penguin, 2000.
69. Roberts, A. & Miller, D. Cybersecurity, AI, and the Future of Transatlantic Security. London: Chatham House Reports, 2024.
70. Saifnazarov I. Innovative methods of forming spiritual immunity of youth. Astra Salvensis. 2019. Vol. 1. P. 355–362.
71. Sarotte M. E. Not One Inch: America, Russia, and the Making of Post–Cold War Stalemate. New Haven : Yale University Press, 2021.
72. Smith, A. (2023). Anglo-American Relations in the 2020s: Security, Economy, and Technology. Cambridge: Cambridge University Press.
73. Smith, M. US-UK Security Cooperation in the 2020s: From NATO to AUKUS. Washington D.C.: Brookings Institution, 2023.
74. Special Relationship — Wikipedia. URL: (дата звернення: 18.10.2025)
75. Special Relationships? US, UK and NATO (Defence Committee report). URL: https://publications.parliament.uk/pa/cm5803/cmselect/cmdfence/184/report.html (дата звернення: 07.09.2025).
76. Subprime mortgage crisis. Wikipedia. URL: (дата звернення: 15.10.2025)
77. Tactics Institute. UK & U.S. Joint Counterterrorism Strategy Against ISIS. Аналітичний огляд. URL: https://tacticsinstitute.org/uk-us-joint-counterterrorism-strategy-against-isis (дата звернення: 07.09.2025).

78. Tate. Digital Strategy and Online Collections.
URL: <https://www.tate.org.uk/about-us/digital> (дата звернення: 07.09.2025).
79. Taylor J. G. Betrayal of the East: How Britain Sold Our Asian Empire. London : Constable, 2000.
80. The Anglo-American Military Relationship: Institutional Rules, Practices and Narratives. URL: https://eprints.staffs.ac.uk/5817/1/WYN_DAVIES_CONTEMP%20SEC%20POL.pdf
81. The Atlantic Declaration. 2023. URL: <https://bidenwhitehouse.archives.gov/briefing-room/statements-releases/2023/06/08/the-atlantic-declaration-a-framework-for-a-twenty-first-century-u-s-uk-economic-partnership/> (дата звернення: 23.08.2025).
82. The Failure of the Royal Bank of Scotland. FSA Board Report. URL: <https://www.fca.org.uk/publication/corporate/fsa-rbs.pdf>
83. The New Era of Five Eyes Cooperation. London : RUSI, 2023.
84. The Oxford Handbook of NATO. URL: https://academic.oup.com/edited-volume/59634?utm_source=chatgpt.com&login=true (дата звернення: 07.09.2025).
85. The Sinews of Peace. Промова Вінстона Черчилля, 1946. URL: <https://winstonchurchill.org/resources/speeches/1946-1963-elder-statesman/the-sinews-of-peace/>
86. The U.S.-U.K. “Special Relationship”: Overview and Recent Developments. Congressional Research Service. 2023.
87. The USA and the UK (1970–2010): Ordinary Trading Partners? URL: https://www.researchgate.net/publication/309447900_The_USA_and_the_UK_1970-2010_Ordinary_trading_partners (дата звернення: 07.09.2025).
88. The White House. Implementing the General Terms of the U.S.–UK EPD. Executive Order, 16 June 2025. URL: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/06/implementing->

- the-general-terms-of-the-united-states-of-america-united-kingdom-economic-prosperity-deal/ (дата звернення: 07.09.2025).
89. The White House. US–UK Technology Prosperity Deal. URL: <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/2025/09/memorandum-of-understanding-between-the-government-of-the-united-states-of-america-and-the-government-of-the-united-kingdom-of-great-britain-and-northern-ireland-regarding-the-technology-prosperity-de/> (дата звернення: 07.09.2025).
  90. Tillman S. P. Anglo-American Relations at the Paris Peace Conference of 1919. Cambridge : Cambridge University Press, 2017.
  91. Tokina O. Y. Features of US–UK Relations 1945–1991. International Relations in the Context of Globalization. 2024.
  92. U.S. Department of State. Country Reports on Terrorism 2023 – United Kingdom. URL: <https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2023/united-kingdom/> (дата звернення: 07.09.2025).
  93. U.S. Department of State. U.S. Security Cooperation with Ukraine. URL: <https://www.state.gov/u-s-security-cooperation-with-ukraine/> (дата звернення: 07.09.2025).
  94. U.S. Department of the Treasury. Joint Statement on the U.S.–UK Financial Regulatory Working Group. 10 September 2024. URL: <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy2569> (дата звернення: 07.09.2025).
  95. U.S. foreign direct investments in the UK since 2000. Statista. URL: <https://www.statista.com/search/?q=U.S.+foreign+direct+investment+United+Kingdom> (дата звернення: 07.09.2025).
  96. U.S.–UK Mutual Defense Agreement — Fact sheet (U.S. Department of Energy, оновлення 2024). URL: https://www.energy.gov/sites/default/files/2024-11/U.S.-UK%20Mutual%20Defense%20Agreement%20fact%20sheet%2011-15-24_508.pdf (дата звернення: 07.09.2025).
  97. U.S.-UK Relations at the Start of the 21st Century. The U.S. Army War College. URL:

- <https://press.armywarcollege.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1078&context=monographs>
98. U.S.-UK Trade Relations: Background and Select Issues (Congressional Research Service). URL: <https://www.congress.gov/crs-product/IF11123> (дата звернення: 07.09.2025).
(PDF-версія: https://www.congress.gov/crs_product/IF/PDF/IF11123/IF11123.08.pdf (дата звернення: 07.09.2025))
  99. UK Biobank. Access to UK Biobank Data. URL: <https://www.ukbiobank.ac.uk/about-us/how-we-work/access-to-uk-biobank-data/> (дата звернення: 07.09.2025).
  100. UK Companies Expanding to the US: Key Data, Insights and Trends — огляд (аналітика/репортаж). URL (приклад підсумкового огляду): <https://www.gov.uk/government/publications/starting-to-export-what-you-need-to-know> (дата звернення: 07.09.2025).
  101. UK Economic Policy and the Global Financial Crisis: Paradigm Lost? — дослідження (академічна стаття). URL (пручне джерело огляду): <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00036846.2010.489172> (дата звернення: 07.09.2025).
  102. UK Government. Collaboration on Cybersecurity and AI Research (CASTLE). URL: <https://www.gov.uk/government/news/uk-us-and-canada-to-collaborate-on-cybersecurity-and-ai-research> (дата звернення: 07.09.2025).
  103. UK Government. Number 10 Press Briefing – US and UK Counterterrorism Cooperation (2012). URL: <https://www.gov.uk/government/news/prime-minister-and-president-obama-statement> (дата звернення: 07.09.2025).
  104. UK Government. The Windsor Framework. Political Agreement on Northern Ireland. 2023. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/the-windsor-framework> (дата звернення: 07.09.2025).

105. UK Government. UK–US Economic Prosperity Deal (EPD): Policy paper.
URL: <https://www.gov.uk/government/publications/us-uk-economic-prosperity-deal-epd> (дата звернення: 07.09.2025).
106. UK Government. UK–USA Partnership in Health Applications for Quantum Technologies.
URL: <https://www.gov.uk/government/publications/uk-usa-partnership-in-health-applications-for-quantum-technologies> (дата звернення: 07.09.2025).
107. UK Ministry of Defence. Carrier Strike Group 2021: HMS Queen Elizabeth Deployment to the Indo-Pacific.
URL: <https://www.gov.uk/government/collections/carrier-strike-group-2021> (дата звернення: 07.09.2025).
108. UK Ministry of Defence. Operation Interflex: Training of Ukrainian Forces in the UK, 2022–2025.
URL: <https://www.gov.uk/government/news/operation-interflex> (дата звернення: 07.09.2025).
109. UK Parliament. Business and Trade Committee. US Economic Prosperity Deal. Report, 2025.
URL: <https://publications.parliament.uk/pa/cm5901/cmselect/cmbeis/1306/report.html> (дата звернення: 07.09.2025).
110. UK–US bilateral relationship (House of Commons Library). URL: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cdp-2025-0027/> (дата звернення: 07.09.2025).
111. United Kingdom–United States relations (Wikipedia). URL: https://en.wikipedia.org/wiki/United_Kingdom%E2%80%93United_States_relations (дата звернення: 07.09.2025).
112. University of Manchester. Slow Recovery of Output after the 2007–09 Financial Crisis. 2023.
URL: https://research.manchester.ac.uk/files/282302279/Paper_Slow_Recovery_

- of_output_after_financial_crisis_and_shortfall_spillovers_from_the_US_to_the_UK._Journal_version_without_Appendix.pdf (дата звернення: 07.09.2025).
113. US-owned businesses and their impact in the UK (GOV.UK). URL: <https://www.gov.uk/government/publications/us-owned-businesses-and-their-impact-in-the-uk> (дата звернення: 07.09.2025).
  114. US–UK Mutual Defence Agreement. Encyclopedic overview. URL: <https://www.fas.org/wp-content/uploads/2024/11/United-Kingdom-nuclear-weapons-2024.pdf> (дата звернення: 07.09.2025).
  115. US–UK Strategic Alignment after 2022. Washington : Brookings Institution, 2024.
  116. Watry D. M. Diplomacy at the Brink: Eisenhower, Churchill, and Eden in the Cold War. Baton Rouge : LSU Press, 2014.
  117. Wellcome Sanger Institute. COVID-19 Genomics UK (COG-UK) Consortium. URL: <https://www.cogconsortium.uk/> (дата звернення: 07.09.2025).
  118. Wikipedia. Oxford–AstraZeneca COVID-19 vaccine — Overview and Clinical Trials. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Oxford%E2%80%93AstraZeneca_COVID-19_vaccine (дата звернення: 07.09.2025).
  119. Wikipedia. United Kingdom–United States Free Trade Agreement. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/United_Kingdom%E2%80%93United_States_free_trade_agreement (дата звернення: 07.09.2025).
  120. Бондаренко, А. І. Енергетична безпека у глобальному вимірі: досвід англо-американського тандему. Київ: Інститут міжнародних відносин, 2021.
  121. Войтович О. І. Американо-британські відносини (1997–2009 рр.). Політичне життя. 2023. № 3. DOI: 10.31558/2519-2949.2023.3.12.
  122. Вплив іракського питання на «особливі відносини» США та Великої Британії. Науковий портал НаУБ. URL: <https://naub.ua.edu.ua/vplyv-irakskoho-pytannya-na-osoblyvi-vidnosyny-ssha-ta-velykobrytaniyi/>

123. Вплив міжнародних подій на англо-американські відносини. Проблеми міжнародних відносин: збірник наукових праць. Київський міжнародний університет; Інститут світової економіки та міжнародних відносин НАН України. –Вип. 8. Київ: КиМУ, 2014. URL: https://vmv.kyumu.edu.ua/series/vipusk8/pv_8.pdf. Грубінко А. Україна у зовнішній політиці Великої Британії. Наукові записки. 2009.
124. Дорошенко, Ю. П. Кібербезпека та міжнародні відносини: роль США і Великої Британії. Харків: Фоліо, 2022.
125. Коваленко, С. М. Трансформація трансатлантичного партнерства після Brexit. Львів: Вид-во ЛНУ, 2024.
126. Кучеренко А. М. Особливі відносини Великобританії та США у 80-х рр. XX ст. Одеса. ОНУ. URL: <https://onu.edu.ua> (дата звернення: 23.08.2025).
127. Ляшенко, В. В. Глобальні виклики XXI століття та безпекова політика Великої Британії і США. Київ: Наукова думка, 2023.
128. Мішура А. Р. Українсько-британські відносини: ретроспективний аналіз. Наукові записки. Міжнародні відносини. 2021.
129. Олійник О. Державна установа: феномен «особливих відносин» США–Британії. Збірник з міжнародної політики. URL: <https://elibrary.ivinas.gov.ua> (дата звернення: 23.08.2025).
130. Операція Allied Force. BBC News. URL: https://www.bbc.com/russian/russia/2014/03/140324_yugoslavia_air_strikes_anniversary
131. Операція Enduring Freedom. Wikiwand. URL: https://www.wikiwand.com/uk/articles/Операція_«Нескорена_свобода»
132. Поправки до UK–US Mutual Defence Agreement — брифінг Палати громад (House of Commons briefing). URL: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-10086/CBP-10086.pdf> (дата звернення: 07.09.2025).